

BRISTOL

1721



PHILELPHI







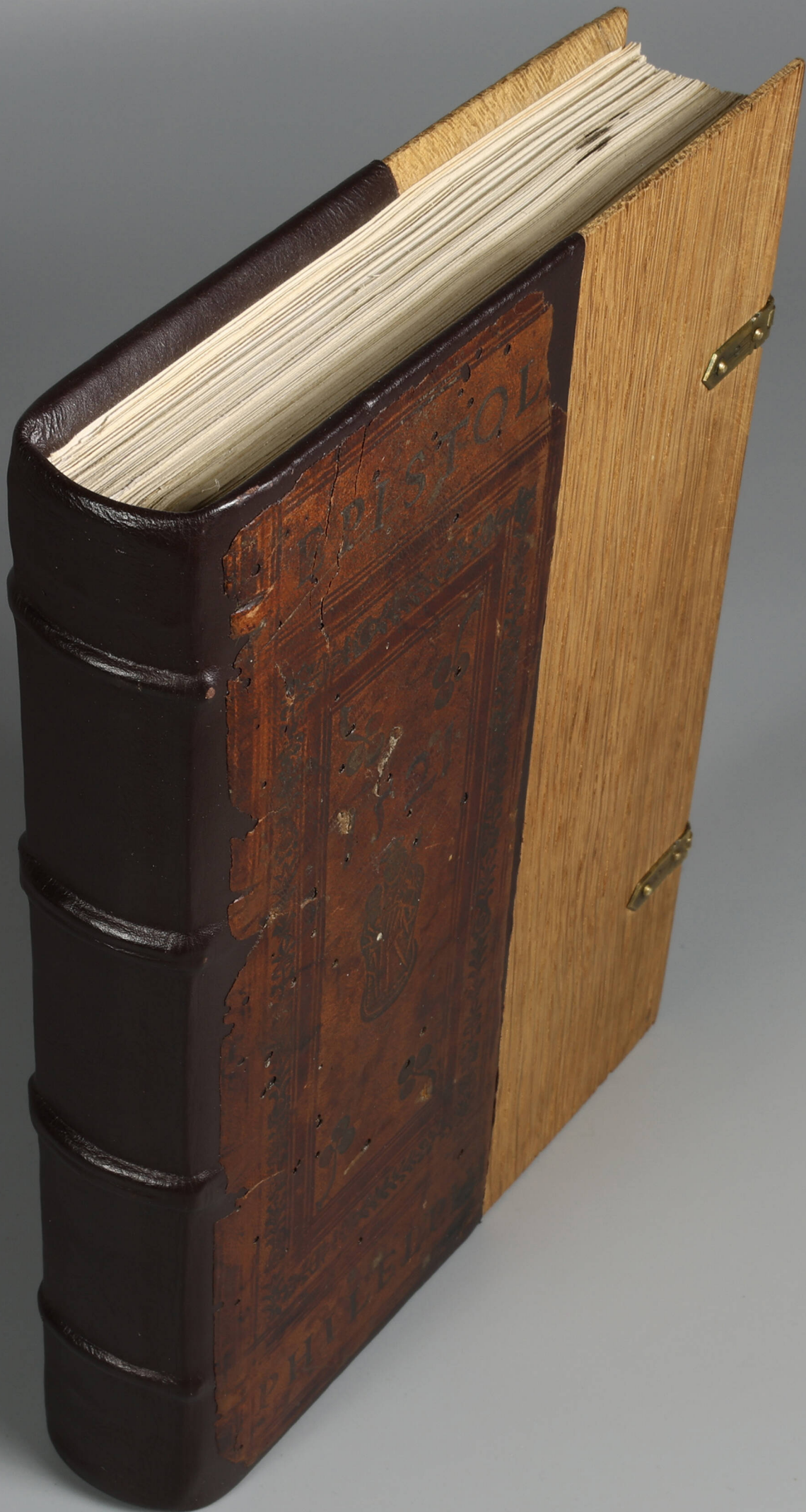








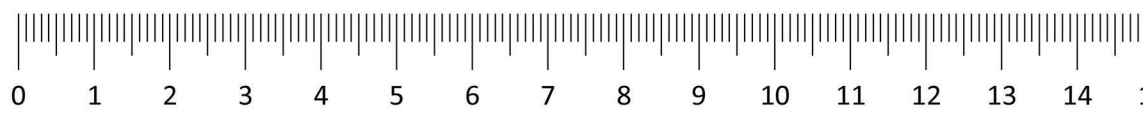


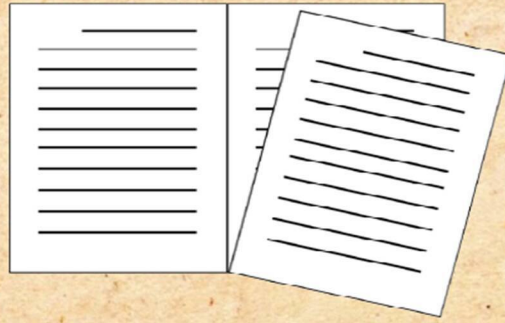


Tractatus Petri de Eliaco episcopi

Cameracens[is] sup[er] lib[er]os metheuro[rum] de impressionibus aeris
et de his q[ui] in prima sc[ilicet]da atq[ue] tercia regionib[us] aeris sunt.
Sicut sunt sidera caed[er]ia. stelle comae. pluuia. ros.
pruina. nix. grando. ventus. terre motus. Deq[ue]
generatis infra terram.

*De quo p[ro]p[ter] tractatu[m]
an p[er]p[et]ua[m] lib[er]al[is] mag[is]te
et om[n]i[um] lib[er]al[is] et
de quatuor p[ar]t[ib]us
lib[er]al[is] corp[us] mobile*





W woluminie kolejno współprawne sygnatury:

SD 41692 I

SD 41693 I

SD 41693 I

EPISTOL

21



PHILEPHI



10222311



Dar Kuratorj. Okr. Szk. Pozn.
Z księgozb. Gimn. im. M. Magd.
w Poznaniu. 1930.

50 41692-694 I

Tractatus Petri de Eliaco episcopi

Lameracenſ ſup libros merbeuroꝝ de impreſſionibus aeris
et de his q̄ in prima ſcda atq; tertia regionib⁹ aeris fiunt.

Sicut ſunt ſidera cadēria. ſtelle comate. pluuia. ros.
pruina. nix. grando. ventus. terre motus. Deq;
generatis infra terram.

*quod p̄t tractatus
an p̄t uel lib̄ magis
sc̄o Galienus & N.
adequato p̄t
lib̄ longis mobilis*



de quo presentis tractatus videtur lib. 2. metaphisicorum habere ad pro subiecto
ad quod pertinet et ille libet per corpus mobile ad formam motu impresso marantem
est autem mixtum imperfectum compositum ex materia et forma ad unum generacionem
ut compositum omnia elementa et ex his constat dicitur mixta imperfecta
libet est dicitur mixta imperfecta propter eorum fibram mixtionem et
generacionem
et in quibus
corum brevis
corruptionem
qua in natura
ita est esse
que proprie
que effinit
con de qua
tye solitione
et finalis
generacione
et de sece
corruptione
et tamen non de mixta eorum
imperfectum dicitur mixta
imperfecta qua talis mixtio
videtur esse solum secundum quale
tates et non secundum substantiam
aut cum pluribus sit substantia
aqua in aliis vices dicitur per
mixtio metaphisica sit ratio
natura tantum mixta imperfecta est
subiectum metaphisicum et hoc pro
sequitur presentis sententia quod
in id addit de precedenti

Petri de Eliaco episcopi Lameracensis vita ex libro de scriptoribus ecclesiasticis.

Petrus de Eliaco episcopus Lameracensis et sacre sancte ecclesie Romanae cardinalis: parisiensis gymnasij quondam cancellarius: preceptor: Joannis de gerson vir in diuinis scripturis eruditissimus. Et in secularibus litteris maxime in philosophia Aristotilica nobiliter edoctus claruit tempore concilij constantiensi cui etiam personaliter interfuit.

Unde nota impressio capituli supra vno pro
mixtio sibi vel decidero in corpore molli
fuit in terra remanet impressio sibi
alio modo pro alteratione facta per qualiter
vel primus IUSTO PRO aliquo tempore
qualiter cumque facta ex tali alteratione
et hoc modo capituli quando cometa plu
via sidera volantia et huiusmodi de
quibus hoc agitur dicitur impressio

Adde et quod presentis libellus signatus e eodem nomine fuit et metaphisicum
aristotelis successit est forte vni huius vocabuli quod est metaphisicum vnde
metaphisicum dicitur a mixta quod est transit et hoc non speculatio quasi
speculatio et speculatio eorum que sunt transit et in alto generata quia de
his hoc primario videtur intenditur quia materia habet se admiracionem
causam et pluribus apparet. Vnde aliter de sepe albertus a mixta
quod est de metaphisico quod e videtur quia de his que vix accipiuntur
fuit generantur quia tamen impressio que superius generantur
fuit quare nos videtur et apparetur **Tractatus nunc admodum**

Nota in primis sententia a posteriori in antiquum cognoscitur via arripit
debetur sicut asserunt videntur ex hominibus quidam quibus perire illius
dehinc vnde sicut claudere ad id a corpore celestibus peruenit
perfectiora cepit huius dicitur motus constanti inuenit et talem bellam
habere suppositam hinc dehinc motus constanti ab alia per bellam illam
generantur tradidit motum et multum namque inuenit in experientia
dicitur astronomis ex multis vero experientia experientia in experientia
est mixta illud pro in progenit metaphisico experientia cum alio
fuit sed in experientia tantum fit aut aut cum ex multis experientia
satis conuenientibus sit vna de similibus ante pro eo.



SD 41694T

1022808

N. 457 5736

De impressionibus aeris Venerabilis

domini Petri de Eliaco Epi Lameracenſ: ſtudij pariſienſ Cancellarij
Libellus ſuper libros Meteororū Ariſtoreliſ. Incipit feliciter.



Propter noſtrū admirari inuē-

tum eit philoſophari vt dicitur in primo meteoraphiſice. Et quia omnia que naturaliter produciuntur maximā dubitationeſ noſtris ſenſibus inferant. Effectū em̄ de quibus in libro meteororū (quorū quidam ſupius: quidam inferius circa terra generantur) nunc ad laudē dei et ſcolarium vtilitatem: cauſe ſunt exponēde. Et hoc iuxta modū procedendi et ſententiā noue tranſlationiſ: cum tranſlatio antiqua in pluribus inueniat defectuoſa. Ad quarum noticiā cauſarū ſunt aliqua neceſſaria p̄mittenda. Primum ſit illud. Quod aer intres partes diuidit: que regiones a philoſophis appellant. ſ. in ſup̄mam. mediam. infimam. Quarū ſup̄rema ſcōm Ariſtorelē eſt in cōtinuo motu. Reuoluit em̄ cōtinue circa reſiduā partem mundi inferiorē ſcōm reuolutionē igniſ in ſpera ſua. qui reuoluit eternaliter ad reuolutionem orbis lune et aliorū planetarū et orbium celeftium qui per motum octauę ſpere ab oriente in occidentem. Iterū ab occidente in orientem perpetue rapiuntur. Sed cum motus ſit cauſa caloriſ vt habet primo meteororū et ſcōo celi. Sequitur quod illa. ſ. ſup̄rema regio eſt excellenter calida. Illius autē caliditatis cauſa assignat ſc̄z p̄p̄inquantio ad ſperam igni� quā caliditatis cauſa eſt effectiua. Et hanc cauſam nō tangit Ariſtoteles tñ multi philoſophi illā p̄bant. Infima vero regio eſt in cōtinuo motu vt vult auro: p̄ſens: quā ipſa continue agitatur p̄pter varios motus et oppoſitiones a rebus inferioribus et ſup̄ioribus p̄cedentes p̄pter quos illa efficitur calida. Locus caliditatis cauſa eſt inter alias notabilis ab ariſtorele poſita. ſc̄z. refractio radiū ſoliſ a terra et aqua et alijs corporibus ſolidiſ in eadem regione exiſtentib⁹. Media autē regio eſt que eſt inter ſup̄ram et infimā et eſt in cōtinua quiete ſue tranquillitate quā ei deſciunt cauſe motuū dicte cōmuniter. Et ad eandē nō p̄tingūt radij ſolares qui a corporibus inferiorib⁹ reflectunt. S; tñ per ipſam tranſeunt radij incendentes qui ſunt caloriſ effectiui p̄pter quod illa regio calore caret et excellenter frigida reputatur. Sed cōſuratur queſtio.

Que eſt cauſa quod illa media regio efficitur frigida. Cum aer de ſui natura ſit calidus et humidus vt habet ſcōo de generatione Ad quā reſpondet petrus de alphernia dicēſ iſtam regionem fieri frigidā a ſtellis. Quā cauſaſ non approbo quia tunc ille ſtelle reſmitterent calorem igniſ in ſua ſpera. Cum omne agens forcius et prius

agit in p̄p̄inquū q̄ remotū vt dicit sc̄do merbeoꝝ 7 octauo p̄b̄iscoꝝ
Et per p̄sequens ignis in sua s̄pera non esset summe calidus sed remi-
se qd̄ non cōceditur p̄propterea. Lū frequenter dicit Aristoriles stellas
esse effectiuas caloris nō inuenimus eum dicere illas esse effectiuas fri-
giditatis nisi p̄ accidēs et per earū absentiā et remotionē. Itē probat
aristoriles sc̄do celi q̄ om̄es stelle sunt sperice. sic arguēdo. Nā aliqua ē
stella sperice figure igit̄ om̄is. Si simili arguēdo illa stella est effectiua ca-
loris igit̄ om̄is. Lū sint eiusdē speciei quia nō erunt effectiue frigidī
tatis vt vul̄t quap̄propt̄ restat aliam causam assignare que in memo-
rijs scolarium est fortiter imprimenda.

Est enim. Sciendū q̄ aqua et terra in
suis locis existentis nō modicū sunt effectiue frigiditates cum sint mul-
tum frigide vñ sole occubente vsq; ad eiusdē ozum possunt magnā p̄-
tem aeris ad frigiditatem transmutare, que quidē frigiditas attinge-
re potest vsq; ad mediā regionē aeris inclusiue. Deinde oriēte sole Lū^o
radij corporibus p̄dictis reflectunt vsq; ad occasum eius dictā frigi-
ditatem prius actam in infima regione aeris possunt remittere 7 ean-
dem regionem ducere ad calorem. Sed tñ radij dicit̄ reflexi nō perrin-
gant mediā regionem aeris vt sup̄ius dicebatur. Illam necessario re-
linquūt frigidā. Et cum talis p̄cessus non deficit p̄ naturam non est mi-
randuz si ipsa frigida excellenter reputatur nec habet aliquā calefacio-
nem nisi per humorē vel etiā vapores per actionem solis eleuatos qui
dictam regionem parum calefacere possunt. Postea circa nostrū p̄po-
situm est p̄cedendum sc̄z per actionem solis et stellarum 7 maxime per
reflectionē ista corpora inferiora calefiūt Et virtute ei^o calefactiōis ab eis
duplex materia eleuaf quaz vna est calida et sicca Et eleuaf a corporibus
siccis Reliq̄ est calida 7 humida et eleuaf a corporib^o humidis. illa igit̄
vtraq; materia calida vocaf qñq; sum^o spiritus. Aliqñ exalatio. qñq;
vapor. quibus vocabulis vti intendim^o in hoc libro negs tñ vocabulis
nullaren^o p̄pulsus sibi ignoz; p̄ ignoranciā vocabuli aliqs̄ inspiēs repu-
tes. Lū q̄ sit duplex vapor sc̄z. Calid^o 7 humidus Calid^o 7 siccus.

Sciendū est. Vapor calidus 7 siccus ē
leuior: natura vapore calido et humido. Lūius causa est maior: accessus
ad naturam ignis. Et est ignis calidus 7 siccus vt sc̄do de ḡn̄atione.
Qua p̄pter dictus vapor ad altiorē locū eleuaf. q̄ vapor calidus 7 hūi-
dus eleuaf. em̄ ad sup̄emā regionē aeris. Vapor em̄ calidus 7 humid^o
residet in media regione aeris. Et quandoq; in infima regione aeris.
sc̄dm q̄ plus participat de grauitate vel minus. Ideo et vapore calido
et sicco generant̄ illa que multum accedunt ad naturā ignis. .f. quedam
fantasie que vocant̄ flamme: quedā vocant̄ halo: quedā eges et sidera

eadentia vel currentia et alia plurima que in sequentibus apparebunt
 Ex vapore autem calido et humido generantur illa que habent naturam aqueam
 pura pluuia. ros. grado. nix. et alia multa que apparebunt in sequentibus.

Igitur ad nostrum propositum accedamus.

Primo autem dicamus quomodo generantur res flammeae. Que secundum arefco-
 telem est ardo: spiritum siccum. id est vaporis calidi et siccum. Et secundum hoc flamma de
 qua hic loquitur est quedam ignitio frequenter apparens temporibus no-
 cturnis ad modum stipule in campo ardentis: ut vult arefco-
 telese primo merbeororum: cuius causa est vapor. Hic enim eleuatur calidus et
 siccus ad supremam aeris regionem in qua alteratur a calido circumstanti
 ut ex ipso fiat res valde inflammata que ab arefco-
 telese vocatur ypercauma
 ab ipso. id est cito et cauma incendium quasi materia cito incensa. Et illud yper-
 cauma quandoque multum habet de longitudine et latitudine et calore et cir-
 cumstante et secundum partes plurimas inflammatur. que inflammatio oculis
 hominum miram datur apparentiam ut ignorantibus timeant esse presagi-
 um alicuius mali futuri et hoc est flamma. Deinde videamus quomodo fiant
 dactyli qui interpretantur nuncii et generantur sicut ypercauma quod quando-
 que multum habet de longitudine et minus de latitudine vel comperen-
 ter minus: quia illud ex quo generatur flamma. Deinde propter calorem
 et motum circumstantem inflammatur in suprema aeris regione secundum par-
 tes longitudinis cuius aspectus assimilatur ignitioni cadenti et huiusmo-
 di ignitiones sunt que vocantur dactyli. Postea videamus qualiter fiant
 eges qui interpretantur capre saltantes. Sicut enim cum dicitur ypercauma
 multum habet de longitudine et comperenter de latitudine et tamen lon-
 gitudinis habet partes equaliter dispersas et non ad inuicem continua-
 tas in longitudine inter quasdam circumstantias minores et quasdam ma-
 iores quarum enim partium ex vna circumstantia caloris inflammatur. Ex
 cuius inflammatione inflammatur alia distans ab ea. Et sic deinceps ut
 videatur ab insipientibus idem saltare ignis ab vno loco in alium locum
 ad modum capre. Postea videamus quomodo habent fieri sidera cadentia vel
 discurrentia fiunt enim sic. quia cum ypercauma multum habet de longitu-
 dine et parum de latitudine tamen partes tamen longitudinis quam latitudinis
 vnam habent continuitatem. Deinde dicitur ypercauma in vna eius ex-
 tremitate a dicto calido circumstante inflammatur que inflammatio succen-
 densa velocissime continuatur usque ad aliam extremitatem eiusdem ypercau-
 maris. ita ut videatur idem in numero discurrere de vno loco in alium
 et eius aspectus erit si nullis stelle comare cum tamen non sit. Sed igni-
 tio ypercaumaris ut dictum est ad similitudinem huius visionis vel appa-
 ritionis secundum arefco-
 telem habere possumus exemplum in duabus can-
 delis. quarum vna supponitur alteri et sint ambe accense. Deinde pluri-
 mum suffocatur inferior: ita quod eius sumus attingat flammam superioris.

*Item Cometa monit' adnotat' astra & consequens ad motu' hinc & astologi' ueluat
 Om' huius tale' uelut' dicit' suenire & tal' ap'aritione' comite' Si ap'aruerit in iustis
 signis & malis factis minorib' poloni' in aurore Germanis huiusmodi resant' Si
 in hanc' part' & hinc' malis maiorib' poloni' in posuauit in omb' phib' uelut'*

do vapor: sub aliq' stella erratic' .i. sub aliquo planeta qui quidā vapor
 inflāmur scdm torum dicitur planeta per mediū eius apparet z ita
 ut ille planeta apparet in eodē loco cū illo uapozē uocat' stella z inflā
 mario dicit' uapozis dicatur coma et torum aggregatum uocatur stella
 la comata.

*Cometa hanc' part' multo
 uelut' in g'auis ap
 lue' Si in hanc' part'
 dignitas malis
 hinc' locum sta
 hic ut p'ant' ita
 hic uapozē a ph
 ne Si in hanc' part'
 dignitas nullum
 hinc' uelut' hanc'*

Alterius notandū q' predicte stelle nō
 possunt generari inter tropicos scdm aristotile' ppter excellētem calo
 rem quē facit ibi sol discurrens sub zadiaco ab vno tropico ad alium et
 econuerso. Calor em̄ ille dissoluit uapozes et nō possunt congregari ad
 generationē sup' adicrarū stellarū ppter qd' semp' sunt extra tropi
 cum in partibus australibus aut borealibus.

*Cometa hanc' part' multo
 uelut' in g'auis ap
 lue' Si in hanc' part'
 dignitas malis
 hinc' locum sta
 hic ut p'ant' ita
 hic uapozē a ph
 ne Si in hanc' part'
 dignitas nullum
 hinc' uelut' hanc'*

Alterius considerandum scdm aristo
 tilem q' huiusmodi stelle scāt tps uentuosus; siccū destructionē fructuū
 et in gentib' rixas p'elia mortem p'incipiū quoz causas nō assignat ar
 stotiles: sed ego breuiter signabo. Sic generat uentū q' uapozes in sua
 eleuatiōe nō qnq; attingat ad suprema aeris regionē. Sed repercutiū
 tur ab aere grosso z frigiō ipsius medie regionis aeris aut inpercutiū
 er qua repercussione agitaf aer z mouet p' motū eiusdē aspiratiōis si
 ue flatus qui quidē flatus dicitur uetus. Et cū uentus calidus pluuiā im
 pediat: terrā desiccā z omnia terrestria animata siue inanimata fuerint
 Lum uero nimia siccitas non pmittat fructus p'duci: quia sine humore
 p'duci non possunt scant' predicte stelle destructionē z fructuū. Signāt
 rixas quia siccitas est p'incipiū calorē ignei qui est p'incipiū iracundiē
 scdm galienū. Ira est causa rixarū. Rixē uero p'eliorū: p'elia uero sunt
 cause mortis p'incipiū z alioz pugnantiū. Sed a p'incipe fit denomi
 natio tanq; a p'incipaliōi z nobilitati z diligenti auditoi placeant cau
 se quas inquisiui. Huiusmodi stelle sunt etiam cause uentoz stratis qd'
 arelloriles declarat p' exemplum dicēs lapides eleuari in apparitione
 huiusmodi stellarū. Et assimilat' stella comata scdm arellorilē in flamma
 tione planerarū quaz p' res medie sunt multū spisse. circūferentiales ue
 ro rare z in flammatio p'tium circūferentialiū similis come. Deinde est
 sciendū q' h' modi stelle comate triplex fuit causa antiquoz. Qm̄ anara
 goras z democritus dixerunt huiusmodi inflā mationem esse stellā cele
 stem hūrem comā p' naturā z posuerunt illam stellā p' maiorem partem
 temporū latirare sub radijs solis z qnq; exire eos radios et seipsum
 nostris sensibus demonstrare. P'ocras uo dicit q' huiusmodi stella com
 mata est quoddā aggregatū ex uera stella et uapozē inflā mato. Sed
 illas opiniones q' nō sunt necessarie dimittimus.

Postea videam' quō et ex qua materia

*Cometa hanc' part' multo
 uelut' in g'auis ap
 lue' Si in hanc' part'
 dignitas malis
 hinc' locum sta
 hic ut p'ant' ita
 hic uapozē a ph
 ne Si in hanc' part'
 dignitas nullum
 hinc' uelut' hanc'*

Otto mala fulgens comata p' aera ignea
 Ventus sterilitas aqua pestis dominatur
 Rixa fit a tremor' mortuū dux uerb' capitur
 Nec mala uide' fuit

Quem *Uacianus* *de* *galaxia* *dissemis* *scilicet* *uoluit* *phos* *aliqui* *in* *galaxiam* *de* *na* *sternitari*
uoluit *al* *istis* *in* *inferioribus* *corporibus* *et* *calorem* *solo* *et* *stellam* *fixam* *in* *inter* *sternitari* *ex* *ala*
calorem *calide* *et* *hinc* *usq;* *ad* *supremam* *regionem* *atq;* *quibus* *vaporibus* *in* *uocant* *luminis* *stel*
larem *et* *hic* *ubi* *apert* *albido* *et* *clari* *itaq;* *qua* *galaxia* *q;* *est* *Sol.* *4* *albam* *ut* *lucra*

veniet galaxia q ininterpretat circulus lacteus et apparet in rpiibus nocturnis sub stellate noctis claritate quedam via alba q in diuersis mundi partibus diuersimode appellat in qdam uocatur via pura. in colonia uocatur uia scri Jacobi z sic diuersificat scdm diuersas nationes. z hoc scdm opinionem qua pedit noua trislario: generat em sic in octaua spera sunt quedam stelle fixe multum magne z fulgide quasi scdm circulum firuarum que scdm arestorile uocant sperarice. i. feminare qm sicut grana seminata hinc inde dispergunt ita q inter se ordinem non hnt. Sic supradicte stelle non uident habere ordines: que hunc duodecim signa zodiaci quoq; quedam constituunt figuram cancri, quedam arietis zc. Et supradicte stelle uenienter sperarice dicunt. Ille uero stelle p actione in ista inferiora eleuant uapores calidum z siccum ad supremam aeris regionem qui uapores intercipit inter aspectum nostrum z dicras stellas quarum stellarum lumen a dicto uapore restringit z in eodem in corpora cuius aspectus assimilatur circulo de albaro siue lacteo z ille circulus est qui galaxia nominatur. Sed quidam expositores ponunt istum uaporem inflammatum no quod ab hoc uident sonare uerba aristotilis. Sed tale inflammatum no uidebitur ubiq; esse necessaria neq; uilem ad huiusmodi apparitionem neq; intelligo p inflammatum posito ab arestorile in hoc libro nisi in corporatorem luminis in dicto uapore. Et si queras quare talis circulus no apparet in alia parte celi. Dico q huius causa est duplex. Prima est: q quis alie stelle sint magne fulgide sicut p dicere no nisi scdm ita magnam multitudinem firuant. Secunda causa est nocioz. s. qm inter tropicos quedam earum firuantur quedam appropinquat tropico sub quo non pot talis circulus apparere ppter uehementem solis actionem inter tropicos discurrerem p quam actionem disgregant z dissolunt uapores ut non possunt sufficienter congregari ad huiusmodi circuli apparitionem. Et no est causa solui huius actionis z dispositionis. Sed etiam alij planere p maiorem prem rpi existentes inter tropicos quis aliquid aliter a tropitis declinat uersus polulum arcticum scdm q dicitur auctor spera. Et sunt rationes assignate in uentri sufficienter.

Deinde sciendum q huiusmodi circuli an

inquiris fuit talis causa assignata una fuit pythagoricoz dicentium huiusmodi circulum esse aduersionem firmamenti fixarum p talem uiam a sole et rationaliter discurrere. Secunda opinio fuit anaxagore z democriti dicentium solem etiam de nocte respicere quasdam stellas in celo z lumem solis pertingere ad quasdam stellas propter quod lumem proprium non poterit nobis apparere cum minus lumem dispergat in presentia maioris luminis cum hoc dixerit quasdam alias stellas quasi scdm circulos firuarum quas non respicit propter interpositionem terre inter solem z easdem. Quidam ponunt lumen earum apparere sub figura circuli z tale lumem ponunt esse galaxiam

quod *in* *quatuor* *partibus* *mundi* *apparet* *in* *colonia* *uocatur* *uia* *scri* *Jacobi* *z* *sic* *diuersificat* *scdm* *diuersas* *nationes* *z* *hoc* *scdm* *opinionem* *qua* *pedit* *noua* *trislario* *generat* *em* *sic* *in* *octaua* *spera* *sunt* *quedam* *stelle* *fixe* *multum* *magne* *z* *fulgide* *quasi* *scdm* *circulum* *firuarum* *que* *scdm* *arestorile* *uocant* *sperarice* *i* *feminare* *qm* *sicut* *grana* *seminata* *hinc* *inde* *dispergunt* *ita* *q* *inter* *se* *ordinem* *non* *hnt* *Sic* *supradicte* *stelle* *non* *uident* *habere* *ordines* *que* *hunc* *duodecim* *signa* *zodiaci* *quoq;* *quedam* *constituunt* *figuram* *cancri* *quedam* *arietis* *zc* *Et* *supradicte* *stelle* *uenienter* *sperarice* *dicunt* *Ille* *uero* *stelle* *p* *actione* *in* *ista* *inferiora* *eleuant* *uapores* *calidum* *z* *siccum* *ad* *supremam* *aeris* *regionem* *qui* *uapores* *intercipit* *inter* *aspectum* *nostrum* *z* *dicras* *stellas* *quarum* *stellarum* *lumen* *a* *dicto* *uapore* *restringit* *z* *in* *eodem* *in* *corpora* *cuius* *aspectus* *assimilatur* *circulo* *de* *albaro* *siue* *lacteo* *z* *ille* *circulus* *est* *qui* *galaxia* *nominatur* *Sed* *quidam* *expositores* *ponunt* *istum* *uaporem* *inflammatum* *no* *quod* *ab* *hoc* *uident* *sonare* *uerba* *aristotilis* *Sed* *tale* *inflammatum* *no* *uidebitur* *ubiq;* *esse* *necessaria* *neq;* *uilem* *ad* *huiusmodi* *apparitionem* *neq;* *intelligo* *p* *inflammatum* *posito* *ab* *arestorile* *in* *hoc* *libro* *nisi* *in* *corporatorem* *luminis* *in* *dicto* *uapore* *Et* *si* *queras* *quare* *talis* *circulus* *no* *apparet* *in* *aliam* *parte* *celi* *Dico* *q* *huius* *causa* *est* *duplex* *Prima* *est* *q* *quis* *alie* *stelle* *sint* *magne* *fulgide* *sicut* *p* *dicere* *no* *nisi* *scdm* *ita* *magnam* *multitudinem* *firuant* *Secunda* *causa* *est* *nocioz* *s* *qm* *inter* *tropicos* *quedam* *earum* *firuantur* *quedam* *appropinquat* *tropico* *sub* *quo* *non* *pot* *talis* *circulus* *apparere* *ppter* *uehementem* *solis* *actionem* *inter* *tropicos* *discurrerem* *p* *quam* *actionem* *disgregant* *z* *dissolunt* *uapores* *ut* *non* *possunt* *sufficienter* *congregari* *ad* *huiusmodi* *circuli* *apparitionem* *Et* *no* *est* *causa* *solui* *huius* *actionis* *z* *dispositionis* *Sed* *etiam* *alij* *planere* *p* *maiores* *prem* *rpi* *existentes* *inter* *tropicos* *quis* *aliquid* *aliter* *a* *tropitis* *declinat* *uersus* *polulum* *arcticum* *scdm* *q* *dicitur* *auctor* *spera* *Et* *sunt* *rationes* *assignate* *in* *uentri* *sufficienter*

Et *in* *galaxia* *illa* *de* *na* *sternitari* *no* *semper* *in* *uocant* *luminis* *stel* *larem* *et* *hic* *ubi* *apert* *albido* *et* *clari* *itaq;* *qua* *galaxia* *q;* *est* *Sol.* *4* *albam* *ut* *lucra* *quod* *in* *quatuor* *partibus* *mundi* *apparet* *in* *colonia* *uocatur* *uia* *scri* *Jacobi* *z* *sic* *diuersificat* *scdm* *diuersas* *nationes* *z* *hoc* *scdm* *opinionem* *qua* *pedit* *noua* *trislario* *generat* *em* *sic* *in* *octaua* *spera* *sunt* *quedam* *stelle* *fixe* *multum* *magne* *z* *fulgide* *quasi* *scdm* *circulum* *firuarum* *que* *scdm* *arestorile* *uocant* *sperarice* *i* *feminare* *qm* *sicut* *grana* *seminata* *hinc* *inde* *dispergunt* *ita* *q* *inter* *se* *ordinem* *non* *hnt* *Sic* *supradicte* *stelle* *non* *uident* *habere* *ordines* *que* *hunc* *duodecim* *signa* *zodiaci* *quoq;* *quedam* *constituunt* *figuram* *cancri* *quedam* *arietis* *zc* *Et* *supradicte* *stelle* *uenienter* *sperarice* *dicunt* *Ille* *uero* *stelle* *p* *actione* *in* *ista* *inferiora* *eleuant* *uapores* *calidum* *z* *siccum* *ad* *supremam* *aeris* *regionem* *qui* *uapores* *intercipit* *inter* *aspectum* *nostrum* *z* *dicras* *stellas* *quarum* *stellarum* *lumen* *a* *dicto* *uapore* *restringit* *z* *in* *eodem* *in* *corpora* *cuius* *aspectus* *assimilatur* *circulo* *de* *albaro* *siue* *lacteo* *z* *ille* *circulus* *est* *qui* *galaxia* *nominatur* *Sed* *quidam* *expositores* *ponunt* *istum* *uaporem* *inflammatum* *no* *quod* *ab* *hoc* *uident* *sonare* *uerba* *aristotilis* *Sed* *tale* *inflammatum* *no* *uidebitur* *ubiq;* *esse* *necessaria* *neq;* *uilem* *ad* *huiusmodi* *apparitionem* *neq;* *intelligo* *p* *inflammatum* *posito* *ab* *arestorile* *in* *hoc* *libro* *nisi* *in* *corporatorem* *luminis* *in* *dicto* *uapore* *Et* *si* *queras* *quare* *talis* *circulus* *no* *apparet* *in* *aliam* *parte* *celi* *Dico* *q* *huius* *causa* *est* *duplex* *Prima* *est* *q* *quis* *alie* *stelle* *sint* *magne* *fulgide* *sicut* *p* *dicere* *no* *nisi* *scdm* *ita* *magnam* *multitudinem* *firuant* *Secunda* *causa* *est* *nocioz* *s* *qm* *inter* *tropicos* *quedam* *earum* *firuantur* *quedam* *appropinquat* *tropico* *sub* *quo* *non* *pot* *talis* *circulus* *apparere* *ppter* *uehementem* *solis* *actionem* *inter* *tropicos* *discurrerem* *p* *quam* *actionem* *disgregant* *z* *dissolunt* *uapores* *ut* *non* *possunt* *sufficienter* *congregari* *ad* *huiusmodi* *circuli* *apparitionem* *Et* *no* *est* *causa* *solui* *huius* *actionis* *z* *dispositionis* *Sed* *etiam* *alij* *planere* *p* *maiores* *prem* *rpi* *existentes* *inter* *tropicos* *quis* *aliquid* *aliter* *a* *tropitis* *declinat* *uersus* *polulum* *arcticum* *scdm* *q* *dicitur* *auctor* *spera* *Et* *sunt* *rationes* *assignate* *in* *uentri* *sufficienter*

gelatione fit grando. Sed tamē prima via est verior: z consona veritati sine ratione quare magis tenetur.

De generatione fluuioꝝ et fontiu habi-

to de generatiōe eoz que fiunt ex vapore calido z humido. Et que non fiunt in terra. Dicendū nunc est de generatiōe eoz q̄ fiūt infra terrā ad quozum generatiōis noticiam est. Dicendum q̄ vapores huiusmodi ppter actionē corporum celestium non scdm totum ad supradictas aeris regiones eleuātur. S; pro magna pte resident infra terrā z quozū quidam resident propter defectū leuitatis intrinsece. Aliqui vero modicum eleuantur ad aliquam regionem propter frigiditatem aeris supuenientis et propter alias causas compulsiuas vt sunt pluuia ventus et multa similia ad inferi⁹ reflectuntur et illi terram sic subintrantes et in eā residentes hinc z inde dispergunt vt pozī similib⁹ vel alijs receptaculis ibidē continent. Deinde a frigore circumstāte ingrossant et in aquā conuertunt: quēadmodū dictum est in generatiōe rois. z pluuie qua congelatiōe facta per modū resudatiōis guttatim fluit huiusmodi aqua ad aliquē locum. Ex quarum guttarū cursu oriūtur cause z principiu; omnium illoꝝ fluuioꝝ vt sunt fontes quozū fontiu in nostris sensibus quidā apparent z quidā occultant eo q̄ latitāt in pfunditatibus aquarum. Et eozum quidā situant in locis ad quos attingere non valemus sicut in tropico vel sub polis mūdi vel sub alijs locis similibus. Quare sic producant fontes ostendit aristotiles p signa quoniā in locis campestris raro inueniuntur fontes vel paludes eo q̄ in talibus locis non est sufficiens frigus ad conuertendū huiusmodi vapores in aquā; et illa nō sunt omnino spongiosa siue rara que dispositiones multū conferunt ad sorbendum huiusmodi vapores multe alie cause sunt sed tamen ille sufficiunt que ad pductionem aque sunt necessarie. Sed dicit aristotiles q̄ generationes fluuioꝝ fiunt modo predicto in locis montanis eo q̄ huiusmodi loca frigida sunt intrinsece propter quod nō est in eis concursus radiorum reflexoꝝ sicut in locis concauis quia intrinsece sunt frigida propter eozū lapideitātē. Lapidēs em̄ sunt naturaliter frigidi. Sunt em̄ loca montuosa et spongiosa ratiōe c⁹ depositiōis multum absorbent de vaporibus z aquis pluuiialib⁹ supuenientib⁹. Sunt etiam rotunda et spherica q̄ figura est omnium figurarū capacissima ppter quod nō est mirum si ab eis pcedunt fontes qui sunt origines fluuioꝝ. Patet ergo que est causa: quare fluuij ppetuantur qz talis conuerſio in aquam nō potest habere finē. Nā sicut vapores psumunt sic actione solis z alioꝝ corporū celestiuū semp alij vapores generant ergo ad ppetuitatem talis cause sequit ppetuitas talis effectus. s. fluuioꝝ qui quidē causam cōcomitant de necessario sequitur fluuioꝝ nō habere finem secundū durationem z propter hoc oportet eos durare. Quod autem

a montibus procedunt fontes ac paludes ac fluuij cōfirmat exemplari-
ter. Dicit em̄ q̄ a monte pronos exiit quidā fluuius qui est maxim⁹ eo-
rum qui sunt in oriente tpe hyemali z pcedūt fluuij valde magni z fon-
tes carefires z archos Ex mōte vero caucaso qui est maior eoz qui sunt
in oriente pcedunt etiaz estiuali tempe fluuij magni quos nō nominat
arestoriles. Sed ponit signa magnitudinis z altitudinis illius montis
dicit q̄ ppter eius altitudinē z magnitudinē illuminat per tres horas
post occasus solis p tres horas ante eius ortuz z cetera alia plura ponit
de quibus non est curandū. Postea dicit arestoriles q̄ ex monte pires-
nio q̄ est maximus eorum qui sunt in occidente ab e qui noctiali pcedūt
fluuij magni. s. hystros et chasfis qui sunt extra columnas herculis. Ex
montibus vero etbilicis pcedūt fluuij magni. s. egon z misis multi aliij
procedunt ex monte Archeto scilicet saligo salango z stranopho z sub-
dit arestoriles q̄ idem de alijs montibus est de quibus exponere non
oportet. Deinde scōm arestorilem. Sciendū q̄ non solum generant flu-
mina vel fluuij modo predicto sed etiam ad generationē eoz multū cō-
ferunt aque pluuiiales in hyeme venientes que loca mōtuosa subitrāt
ppter causas iamdictas. Deinde per loca terre ad loca decliuiora mo-
uentur. Exquarū multiplici pgregariōe paludes fontes fluuij sunt. Et
qui sic habent originem nō ppetuant. S; frequenter consumunt z eoz
loca desiccant. Et sic patet causa quare quidam fontes ppetuant z qui-
dam desiccant. Similitudo generatiōis fluuioz scōm arestorilem in arti-
ficialibus est. quoniā artifices guttatim aquā faciunt cadere et currere
per multa cannalia et varios eius cōcursus replent foueas artificiosas
vt videantur similes fontibus z fluuijs. Deinde est sciendū q̄ quedam
erant opinionones antiquoz de generationibus fluuioz quozum quidaz
dixerunt q̄ aque pluuiiales in hyeme sub intrant viscera terre. ex qui-
bus visceribus dixerūt emanare omnes fontes et fluuios z cū hoc dicūt
q̄ a visceribus exeunt ppetui fluuij eo q̄ aqua collecta sufficit eis scili-
cet. fontibus z fluuijs ad ministrandū qui frequenter psumuntur eo q̄
aqua in eis recepta non potest ei sufficere donec alia superueniat. Alij
dixerunt terram esse vnā cōcauitatem in qua recipiūtur aque pluuias
les vt sufficiant fontibus z fluuijs. Sed tales opinionones reprobat are-
storiles Sed cū eas reprobare nō sit multum necessariū. ideo dimittas
mus. Insuper est ponendū q̄ scōm arestorilem fluuij transmutant de
loco ad locū ita q̄ in locis habitabilib⁹ aliqui erant fluuij et vbi nunc sunt
fluuij fuit terra. aliquando arida et sicca. Et ab hominib⁹ habitata z ra-
lis rāsmutatio nō cessabit in eternum iuxta viam naturalem. Causaz hu-
ius rāsmutatiōis dicit arestoriles ppetue fore ex constellatiōibus que
in infinito tpe variant. Et subdit causam quare huiusmodi rāsmutatiōes
non apparent hominibus. Et dicit q̄ causa est breuitas humane vite.
Cum fluuius in tempore alicui⁹ hominis incipit transmutari homo mo

ritur. Et ille homo semp̄ antequam sensibilis transmutatio facta fuerit que quidē mors aliqñ contingit in morbo aliqñ in gladio: qñq; p̄ alias causas consimiles. Et hec de cōpilatione p̄mi libri metheororum aristo- telis dicta sufficiunt.]

Tem Cōpilatio secundi libri me-

theororum aristotil in q̄ fm̄ aristo. p̄siderandū de vento. mari. z terremotu. Et ideo videam⁹ q̄ est causa generatiōis maris et eius p̄petuitatis. Pro quo sciendū q̄ sc̄dm̄ aristotilē quemadmodū co: palia mouent supra terrā habentia inclinatioē ad centrū ad qd̄ ce- tera elementa inclinans z mouent naturaliter sic in terra est dare locū in quo z ad quē omnes aque p̄gregant z p̄fluunt naturaliter. si non ab extrinseco impedianf. Et ille dicit locus marinus quo supradicto p̄fluxo aquarū facta sequit magna reuolutio aquarum p̄ dictum confluum eternaliter cōtinuatum. S; cōmuniter querit: quare talis locus potius dicitur naturalis locus aquarū. q̄ aliter aliq; locus in terra cum aqua p̄ naturam habet circū dare terrā z nō plus ad vnam partem q̄ ad aliā de- clinare ad qd̄ dico et respondeo. Quia causa est q̄ ille locus dicitur magis declinatus q̄ alia loca. Et sc̄dm̄ cōmentatorem sc̄do celi aqua per naturā inclinans z mouet ad loca declinata demum q̄ ille locus metas aque non trāscendit. Adhuc querit quare (cū talis locus naturalis sit aquarū) aque ad ip̄m confluentes ab eo moueant. Quia videmus q̄ omnia en- tia talia p̄ naturā resident et quiescunt in locis naturalibus suis. Ad qd̄ respondeo z dico q̄ fluxus aquarū ad illū locum sit naturalis. Sed fluxus eaz ab illo loco non est naturalis sed potius violentus quia cū ille lo- cus nō sit sufficiens ad omnes aquas colligēdas necessariū est multis aquis suis intrātib; alias pri⁹ receptas expellere que quidē dicere ex- pulsiones z eoz morus est violentus vt patet septimo p̄bificoz. Insuper est norandū q̄ triplex fuit opinio antiquoz de generatione maris. Quoz quidā dixerūt habere originē mare a quibusdā fontibus in eius p̄funditatibus ascendentes. Alij dixerunt q̄ in principio p̄ductionis mundi aqua circumdabat terrā vndiq; Sed p̄ actiones solis z aliarum stellarum vapores ab aquis eleuantur z aqua p̄ magna parte consum- pra est. Cuius pars nobis derelicta mare vocat. Et addiderunt q̄ illa pars nobis derelicta est in p̄tinua mutatiōe p̄pter causam supradictaz per quā causas finaliter p̄sumeret mundus z nō habuerūt p̄ incōueniē- tiā q̄ credebant mundū z opinabant infinitas eū co: rūpendū z infini- ties eū generandū. Alij dixerunt aquā infra terrā latitare. s. infra terre concavitatē quā tartarū appellabant a quo ponūt oriri fontes fluuios et aquas marinas quas opiniones aristotiles reprobat.

De fluxu maris z refluxu postea videat

mus quomodo sūt fluxus maris de quib⁹ determinat arestoriles valde
oculte. Sed vt eoz causas agnoscamus Est notandū q^d sol bz virtutē mo
uendi sicca luna vō hūida ppter qd⁹ videm⁹ q^d incremento lune crescūt
z augmētant hūida vt cerebrū medulla z alia filia. In ei⁹ decremēto dī
minuunt ea z decrescere facit. Et in eclipsi lune quedā humida psumū
tur z desiccant vt apparet i illis locz vbi reperiunt aliq⁹ aquatica edibi
lia. Patz etiā ex conchis vt testant⁹ multi expri. Ito supposito ē aduertē
dum q^d qm̄ luna ascendit sup aliquē orizontē necessariū ē eius vt radios
aliq⁹ extendat sup superficiē aq⁹ marine in eadē regione existētes a quib⁹
radijs alterat dicra aqua vt subtilietur tumescēdo z rarefiendo et sic p
modū ebullitiōis mouet vsus illā pte⁹ vs⁹ quā dicti radij sunt extrēsi dei
de transeunt luna vltra mediū z postea tendēte ad occasus necessariū
est aquā sup⁹ dictam pprie nature derelinqui. Et p⁹ pns opz eam ad pri
orem locū moueri et habem⁹ duos motus quoz vnus est motus aque
per actionē lune. Scd⁹ motus aque est p naturam aque ppriā z illoz
morum p⁹mus vocat fluxus. scd⁹ vō refluxus. Et sic patz ex p⁹dictis q^d
fluxus est ad locū altiozem z eleuatiōz z refluxus ad locū decliuiozem
Deinde est sciendū q^d non soluz luna est causa p se huiusmodi refluxus.
Sed aspectus lune ad solem mltū cōfert qm̄ est in opposito solis z idēz
faciunt coniūctiōes alioz planetaz cū luna: qua ratioe roborat in sua ac
tione. Sicut p astronomos ē determinatū. Deīn fm̄ q^d dicit auto: non
fit fluxus z refluxus in mari magno sicut in alijs maribus. Et dicunt ali
qui magnū mare nec fluere nec refluxere. Cui⁹ causa est scd⁹ m arestorilē
p⁹funditas loci marini z eius amplitudo z aquaz mirabilis multitudo.
Deinde potest queri. Quare luna nō pmouet alias aquas ab aquis ma
rinis vt moueant fluxu z refluxu. Ad qd⁹ dicendū est q^d causa vna est qz
alie aque subtiliores sunt aquis marinis ppter qd⁹ min⁹ resistunt pene
tratiōi lunari. Et nota reflectio lumis ab huiusmodi aquis est multum
debilis ita q^d ebullitiōē facere nō pōt que quidem ebullitio requirit ad
huiusmodi fluxum et refluxum. Un̄ dicit arestoriles q^d de quanto aque
sunt saliores de tanto sunt grossiores z sic p earum resistencias forcius
efficiunt reflectionē. Alia causa est qm̄ huiusmodi aque tam stagnā
les q^d fluuiales sunt parue quantū ad respectū aque marine quare pa
rum recipiūt de lumine lune. Ita vt non sufficiat huiusmodi lumen ad fa
ciendū huiusmodi ebullitiōē de aquis fluxilib⁹. Causa potest assigna
ri qm̄ cōtinue mouent huiusmodi aque de loco ad locum et sic multum
impediunt actionem lune et cuiuslibet alterius agentis. Sicut videm⁹
a rebus alijs q^d vnumqd⁹ agens minus potest agere suam virtutem
in appropinquatione rei morte quem rei fixe et quietentis. Vterius
notandum q^d alia causa huiusmodi fluxus et refluxus fuit antiquitus
assignata dixerunt enim concavitatem subterraneam quam terrerum
vocabant ēmittere omnes aquas ad superficiem terre et facere flu

rum maris. Deinde dixerunt dictum tartarum aquas fluentes absorbere et sic
facere refluxum maris quam opinionem ab aristotile in phara dimittam.

De causa salsedinis fontium et quorundam

aquarum maris. Ad cuius cognitionem sunt aliqua premitenda. Et salsedo maris et aliorum humidorum causas ex admixtione corporum terrestrium adustorum: quod patet per aristotilem quia refluxus salsum reddit in eo quod pertransit cineres qui non sunt nisi corpora terrestria adusta. Idem patet in quibusdam terre regionibus homines crispi lauant crines eorum in lixiuo in quo decoquunt cineres de qua decoctione redditur aqua falsa sufficienter. et propter eandem causam sudor urina et similia. et alie superfluitates sunt false propter huiusmodi terre tremita et in qua secum deponant siue attrahunt. Secundo est intelligendum quod caliditas corporum terre de qua dicitur superius sic causas. Nam sol et alie planete et stelle supradicte vapores eleuant supradictos qui adustioni coequant quia non solum dicitur adustio talis presumptio Sed etiam uehemens est calefactio. et qua suppositione patet. quod vapor calidus et siccus qui ab istis corporibus eleuatur assimilatur in virtute corporibus adustis quia. talis vapor non est nisi corpus terrestre per calorem resolutum in fumum vel fumostrat. et secundum alias quasdam proprietates que modicam faciunt diuersitatem. Istis premissis videndum est ad propositum intelligendum secundum aristotilem. quod huiusmodi vapores calidi et siccus non omnes ad regionem supremam eleuantur Sed multi remanent mixti cum vaporibus humidis qui vapores in regione aeris frigida iam dicta in aqua peruertunt et mutant atque descendunt qui per magna parte in aqua maris descendunt. Inde sol et alia corpora celestia in aqua maris agentia illud quod est dulce in vaporem resoluunt et sursum ducunt Illud vero quod est grossum et terrestre in loco maris relinquunt ex admixtione cuius terre tremitatis cum humido salsedo maris generatur per admixtionem corporum calidorum et siccorum que corporibus terrestribus adustis assimilantur. Et cum ille processus semper durat oportet salsedinem maris perpetuari et augeri quam tamen huiusmodi augmentationem nullatenus sentiamus. huiusmodi rei secundum aristotilem habemus similitudinem in corporibus naturalibus naturaliter alterantibus nutrimentum digestionis illud quod est subtile resoluit ipsum membrum et alteri distribuit. Ex quo caro sanguis et alie pres generantur. Sed illud quod est grossum et terrestre tanquam impurum relinquunt et sicut urine ex illo sudor et pili et egestio que per naturam a corporibus expelluntur. Ad hoc confirmandum aristotilem ponit aliud exemplum dicens quod si fiat unum vas de terra ad similitudinem olle vel amphore et claudatur eius officium et per ipsum ut aqua non potest habere introitum. Deinde immergat ipsum vas in aquas marinas et ibi remaneat per aliquod tempus notabile. Deinde extrahatur vas terrenum tunc in illo inuenietur aqua subtilis et dulcis et satis potest

rabilis cuius causa est quia illud quod est in aqua marina subtilis per paros
 vasis subintrat. Illud vero quod est grossius et terrestre derelinquit exte-
 rius. Adhuc confirmat aristoteles idem per quedam signa. dicit enim quod que-
 dam aque salse si decoquantur ad ignem eleuabitur illud quod est subtile et
 dulce. ita et grauius acciuitate solis relinquuntur in aqua conformiter di-
 cit ille quod in decoctione quorundam cinerum calidorum et etiam corporum vni-
 cruosorum de quibus prius facta fuit mencio. Dicit enim quod post cinerum mag-
 nam decoctionem per eleuationem subtilis et dulcis solus sal relinquitur. Confir-
 mat etiam aristoteles quod aqua salsa sit grossior alijs aquis per multa signa.
 Primum est quod naues equaliter onerare optime supportant in aquis sal-
 sis. in dulcibus sepe demerguntur. Aliud signum est. quod omne quod in aqua
 dulci submergitur in salsa vero supernatat. Secundo confirmat per multa alia si-
 gna et antiquorum testimonia de quibus curare non oportet.

De causa falsedinis fontium et fluuiozum.

Postea videamus quod sit causa falsedinis quorundam fontium et fluuiozum. Non
 enim potest dici quod huiusmodi causa sit vapor calidus et siccus descendens
 cum aqua pluuiali quia tunc per eandem rationem omnes fontes et fluuij essent
 salsi cui sensus contradicit. Et ideo dicendum quod alia causa illius est secundum
 aristotelem quoniam huiusmodi fontes et fluuij fluunt siue transeunt per
 loca terrestria per actionem solis et aliorum celestium corporum sunt adusta
 quoniam ut prius fuit dictum ubi modo sunt fontes et fluuij aquarum. Alijs
 quando fuit terra arida et sicca et econuerso et huiusmodi terra potest
 esse sulphurea vel calcea vel aliqua similis dispositio. Verum tamen aliqui
 fontes et fluuij sunt propter magnam propinquitatem ad loca marina salis.
 Deinde secundum aristotelem est sciendum quod non quilibet adustio causat falsed-
 dinem. Sed acerbitudine et amaritudine et sic de alijs saporibus secundum quod
 adustio diuersificatur secundum magis et minus et secundum quod corpus adustum
 est magis vel minus terrestre. Maior vero adustio causat falsedinem. mi-
 nores adustiones maiores saporis. Similiter terrestritas maior cau-
 sat falsedinem. minor autem potest esse causa aliorum saporum propter
 quod dicit aristoteles quod inveniunt fontes acetosum habentes saporis
 quod confirmat per exempla. Dicit enim quod in Sicilia est fons habens
 aquam acetosam. qua vtuntur habitatores illius terre in comestioni-
 bus loco aceti. Similem fontem dicit esse in libia quod est nomen cuius-
 dam regionis. Adhuc dicit quod in libia est fons habens aquam amaraz
 qui quendam fluuium ingreditur et reddit ipsam amarum. Ex predictis
 patet quare pluuie australes sunt saliores borealibus quia ille plu-
 uie veniunt a locis calidis et magis a sole adustis et per consequens ma-
 gis habent admixtionis vaporis terrestris vel saporis. Cuius commix-
 tio causat falsedinem. Pars etiam quare pluuie autumnales sunt alijs
 saliores quia videmus in autumno terram magis calesteri a sole et adu-

*Notandum quod
 sunt fontes qui
 omnes mixtas ex eis
 potantur in alba
 remanent hinc
 et est hoc aqua
 cum est multum
 quida et humiditas
 subtilis ipsa pota-
 ta per calorem sua
 ventur pellicula des-
 cendem qua tepet
 in humiditate et
 consequenti diuina
 in ex consequenti
 de albus et sic ad
 variorum et pellicula
 in mixta in calore
 sequitur variorum
 lano in pellicula
 so ad aqua calida
 fuerit in hanc
 ipsa pellicula se
 in doreo adustio
 ad vltimam in ipam
 adustio in sic fuit
 pellicula magis*

ri ppter qđ est qđ pluuię illius temporis habēt magis de causa falsedini-
 nis. Sed diceret alijs: quare non omnes aque sunt falsę qđ pluuię des-
 cendens in aquis maris ducit secum vapores terrestres qui sunt causa
 falsedinis sic pluuię descendēs in alias aquas ducit huiusmodi vapores
 Vel si queri pōt quō maria z flumina variant. Ad qđ dico qđ de aquis
 pluuiialibus specialis causa potest assignari. Aqua em̄ currēs p loca plu-
 rima quedā sunt falsa qđam arenosa. quedā vero aquarū fluentiū in ea-
 rum decursu transeūt p poros terre et per alias vias strictas et angu-
 stas et p modū cuiusdā collationis purificat a tali grosso terrestri qđ est
 causa falsedinis ppter qđ aque que producunt in loco ppinquo mari
 sunt falsę. Sed in loco remoto sunt dulcissime. Colant em̄ hoc mō p dī-
 cro Sed ruc restat quō fit in aquis stagnalib⁹ qđ nō recipiunt h⁹ modi co-
 lationē cum nō fluūt ppter qđ est assignanda causa generalis omnibus
 aquis tam stagnalib⁹ qđ fluminalibus. Ad cui⁹ noticiā est Sciendū qđ aq̄
 minores in quantitate sunt in v̄tute debiliores aquis maioribus ppter
 qđ minus possunt resistere actioni solis. Vñ primo celi habet qđ p pon-
 tenciam causaz sequit magnitudo effectus. S; constat qđ aque alie ab
 aquis marinis multo minores in quantitate sunt ipsis marinis. Et hoc
 scđm omēs dimensiones et ideo debiliores sunt in v̄tute z minus possunt
 resistere acciōi solis ppter qđ sol tm̄ in eis dñatur qđ nō solū illud
 potest eleuare qđ est dulce z subtile Sed cum hoc qđ est grossum z ter-
 restre. sed in aquis marinis non tm̄ dominat sol qđ posset eleuare subri-
 le grossuz dulce et terrestre. sed tm̄ illud eleuat: qđ est subtile. Et dulce
 grossum et terrestre dimittendo p cuius admixtionē fit falsedo maris.
 Et sic etiā in alijs aquis ab aq̄s marinis sol psumit causaz falsedinis. vñ
 visum est. In aquis aut̄ marinis non potest ppter qđ nō est mirandū si
 huiusmodi aque sunt dulces. Aque vero marine siue maris sunt falsę.
 Dicunt tm̄ aliqui qđ causa est. qđ cū aque alie ab aquis marinis sunt par-
 ue in quantitate parū hñt de causa falsedinis ab huiusmodi vaporibus
 terrestribus z grossis et ideo dicunt tales aquas nō posse fieri falsas.
 Sed illa causa non valet qđ sic multi vapores terrestres magnā aquam
 falsam possunt facere sic pauci vapores paruam aquā falsiorem. In sup̄
 est norandū qđ huiusmodi falsedinis maris. due erant opinioniones anti-
 quorum. Dixerunt em̄ quidam aquā maris nō esse nisi sudor: ē terre mō
 om̄is sudor est falsus p naturam vtz in corpibus animalū Alij dixerūt
 aquas fluentes ad mare transire p loca sulphurea z calcia z alia similia.
 A quibus trahunt falsedine z p p̄ns aquam maris reddunt falsam z il-
 las opinioniones tanqđ ab arestorile reprobaras obmitto.

De ventis nunc causam ventoz et quo-
 modo pducantur pmo Sciendū scđm arestorilē vent⁹ est exalatio cali-
 da sicca. siue vapor calidus z siccus que verba sic credo esse intelligēda.

ventus est exalatio calida z sicca. i. aer agitarus siue motus ab exalatio-
ne calida z sicca eleuata. Et generat sic. vapor calidus z siccus eleuaf
vsq; ad aliquē eius ascensum donec inpediat. ratione cuius reflectit di-
ctus vapor. Sed aliqui vapor repercutit mouens z agitans aerem per
modū cuiusdam aspiratiōis siue flatus qđ cum fiat ventus dicim⁹. Un-
de quidam appellant dictū vaporē ventum. Et quidam aerem sic mo-
rum dicunt esse ventum z credūt scđam opinionez esse veriorē p̄ma.
Nam generat ventus ex vapore repercutio a nube. Sed qñq; repercu-
titur ab aere frigido z a medio ingrossato reflectit mō supradicto Ex q̄
reflectione agitur z fit ventus. Deinde est notandū qđ qñ reflectit vl
repercutitur reflectendo a borea versus austrū vocat ventus borealis
Et qñ repercutit ab austro ad septentrionē vocat australis. Similiter
est intelligendū de occidentē z orientē et similiter oibus alijs distācijs
locoz. Ex illis patet quare ventus borealis est frigidus. qz venit a loco
frigidus. Et quare australis calidus qz a loco calido. Sed potest iuuenis
dubitare qualiter z quō ventus australis venit a loco calido qz sicut pa-
ter in sphaera materiali pars australis est frigida sicut borealis. ppter elō-
gationem a sole. Ibi dicit qđ cum nos habemus tropicū cancri et circū-
lum articū pars australis de qua loquitur non est sub polo antarctico nisi
ap̄ p̄pinquas esset qm̄ vent⁹ qđ ibidē generat nuuq; p̄t ad nos arringe-
re. ppter longam distāciā et q̄uis distācia non obstat attamē calor qđ
est inter tropicos. huiusmodi ventum p̄sumeret z ad nos p̄tingere non
posset ppter qđ pars australis de qua hic loquitur est circa tropicū cancri z
notum est qđ sub tropico cancri est excellēs calor z sicut in p̄pinquis p̄-
tibus ppter ascensum solis inter tropicos discurrēt. Ex predictis p̄t
patere causa quare venti denocē quiescunt z de die veniūt qm̄ virtus
motiua huiusmodi vaporis que dicitur causa vēti denocē minuit et hoc
ppter frigiditatem nocturnā. Sed de die p̄ ascensum solis ad nos vi-
goratur eadē virtus ex qua vigorazione venit motus et fit ventus mo-
do supradicto patet etiam causa. Quare venti p̄stant in aliquo loco et
non in alio qz causa venti supradicta est in vna regiōe z non in alia. ex p̄-
dictis patet qđ quidā venti mouent circulariter ita vt moueant paleas
vel pulueres sup̄ terrā circulariter qui ventus t̄bi hō nominat. Eleuaf
enim huiusmodi vapor ad aliquā nubem vel aerem qđ quidez vapor p̄-
pter magnā eius virtutem motiua concouat dictam nubē ppter dicte
nubis resistētiā vel aeris discurrit qđ taliter z cuz magno impetu infra
concurrerem prius dictā seu sibi faciat. Sed finaliter ppter alias cau-
sas superuenientes vt ppter ingrossationē nubis vel aeris vel ppter
alios vapores ascendentes expellit a dicta cōcauitate z mouetur deor-
sum continuans motum inchoatū. s. circularē ita vt moueat aerem sup̄
terram z alia sup̄ terrā existētia supra cue eius virtus terminat. vt
paleas pulueres z res lucas z alia similia supra que eius virtus domina

tur expredictis patet. Causa pausationis ventroz. Videm⁹ em ventum statim cessare z iterum flare z sic de alijs. Est em causa quare repercutitur vna pars vaporis mo sup^o dicto ex qua percussioe causat vntus ventus deinde ascendit alia z parua pars z similiter repercutit z sic successa siue diuersi vapores ascendentes z successue repulsi siue repulsi causant multos status. Sed tm inter duas percussioes cadit tempus mediuz in quo oportz esse tranquillitate siue pausatione. Patet etia quare pluuia destruit ventum qm pluuia extinguit calozes ipsius calidi z siccis vaporis qui dz causa venti. Prz etia quare ventus destruit pluuia qm qst qz p^o vehementem imperum. ventus nubem disgregat et dissoluit vapozem calidum z humidu qui dz esse causa pluuie vt superius patuit z qm qz huiusmodi ventus ppellit pluuia de vna regione in alia. Ita vt illi homines qui pluuia non habent possunt illa habere. Similiter prz causa quare sol destruit ventu. qm ppter eius vehementem actionem disgregantem dissoluit vapozem calidum z siccum qui dicis causa venti. Patet etia quare plures sunt venti in vno tpe qz in alio: vt in tpe hyemali qz in tempore estiuali. Prz et am scdm arestotile quare in summitatib⁹ montium altissimoz no^o sunt venti. qm ante qz huiusmodi vapores possunt ad tanta^o altitudinē ascendere repercutunt ad inferiora. Cuius signu est qm greci sacrificantes in summitate montium pburendo eozu holocausta post annualem reuolutioē inuenerunt cineres prioris holocausti vnitos non dispersos.

Notanduz scdm arestotile sunt quattuor venti scz borealis qui dz apantias. australis qui dz notus. orientalis qui dicis apollores. occidentalis qui dicis sephirus. Et inter illos sunt quidam minus principales qm inter borea z occidentē sunt etiam quidam venti. scz treschlias ppe boream argelles ppinquus occidenti. Inter austrum z orientem sunt duo. scz saphonius ppinquus austro et eurus ppinquus oriēti. Inter austru z occidentem duo scz lipen scdm arestotilem Ptolomeus limotū dicit ppinquus occidentē z limotus austro. Deinde est norandū qz scdm arestotile illi venti qui sunt contrarij non possunt simul flare: qd pbat per talem rationē Venti contrarij vel qui sunt eque fortes vel vn⁹ est fortior alio. si sunt eque fortes ambo se impediunt z neuter habz suum cursum. Si vnus sit fortior alio fortior destruit debiliozem et p^o p^o non est possibile p^o rarios ventos flare. Sed est sciendū qz licet no^o sunt vere contrarij eo qz sunt scdm eundē dyamestrum tm inclinant ad p^o rarietatem. Deinde est norandū qz illi venti diuersas habēt p^o rietates: qm quidam ppter flatum eozu aerem terūt vt boreas. Et quidam eoz frigiditate vapores ingrossant z pluuias faciunt. Sed hoc raro p^o rigit in borealibus. Venti australes vapores leuant cum sint calidi et humidi. Ex quibus vapozibus vehementes pluu

uie generant hic vero scdm arestorile plus ventus nubes pgregat sicut auarus pecuniam. Isti etia venti z multi alij multas hnt pprietates z diuerfas de quibus non curam ad pns. tractat em melius galienus q alienus vr pater per tercium ampbolismum.

De motu terre nunc videam⁹ quomō z

ex qua causa fiat terremotus siue agitatio terre. Sentim⁹ em qnqz terram moueri motu tremoris: qnqz vero motu pulsus vsus vnam partē tñ p quorum motuum noticia est Sciendum q vapores calidi et sicci p magna pre includunt infra terram ppter causas assignatas in compilatione sup primū librū in .c. de fluuijs. Istos aut vapores vocat arestoriles spiritus ppter eoz agitationem siue subtilitatem q quidē spiritus mouent cum magno impetu infra terram. z quādo nō potuerint habere liberam egressum exeūtes ppter ptes terre circumstantes reuerberant ad locū terre ex qua reuerberatiōe agitat terra siue mouet motu tremulo igif ille est motus. cuius causam querim⁹. Sed tunc est Sciendū q alij huiusmodi spūs multū habent de virtute motiua ppter eoz magna quantitatē z eorum subtilitatem. Ita vt moueāt terram pellendo eaz vsus vnam prem mundi z nō reuerberant sed terram exeunt postea apparebit z ille est motus terre cui⁹ causam querim⁹. Nec est intelligendū q terra in istis morib⁹ moueat scdm se totaz sed scdm vnam partem z qnqz scdm vnam regionē qnqz scdm duas z sic fm maius z minus scdm quantitatē spirituu infra terram existentū. Tunc potest iuuenis querere. Quare in terra mouent huiusmodi spiritus sic q nunqz possunt quiescere. Ad hoc dico q huiusmodi spūs sunt leuis nature ratione cuius mouent sursum recte sicut ignis. Ita q inueniat obstaculum in eoz ascensu z sunt calidi per naturam z ptes terre sunt frigide ppter qd cum vnum contrariōz fugit reliquū necessariū est illos spiritus moueri fugiendo ptes terre illi contrarias sic q impediunt in eoz ascensu z reflectunt modo supradicto. Huius terremotus similitudo scdm arestorilem in corporibus animalū habet. videm⁹ em animalia moueri motu tremulo in paralisi et in huiusmodi infirmitatib⁹. Unde scdm aristotilem huiusmodi tremor fit a quibusdaz spiritibus supra calefactis p naturam discurrentib⁹ infra corpus animalū z reuertunt ad diuerfas ptes intrinsecas. Ex qua reuersiōe sequitur motus tremulus tocus corporis. Aliquādo fit etiaz in hominib⁹ post effusiōē vrine qñ p vias naturales vrinales sub ingrediunt quidā spiritus. i. vapores subriles qui postea discurrunt p partes alias intrinsecas et faciunt tremorem tocus corporis quousqz per poros corporis exeunt. Nec est mirandum secundum Arestorilem q huiusmodi spiritus habent virtutē mouendi terram z mouendi tempestatem et etiam morum tales impedire cum tales vapores z spiritus infra terram congregati possunt ipa

sam scdm magnaz partem agitare motu tremulo z mouere qm qualis
 est pportio minoris ad minus. talis est pportio maioris ad mai⁹. Alia
 est causa fm arestorile ppter quam mirari non debemus qm illi spiri-
 tus qui sunt velocissimi plus possunt violere corpa circumstantia ad
 motum. Sed huiusmodi spūs sunt velocissimi motus. vt apparet qm
 velocissime discurrent in aere cū fuerint inflamati vt videm⁹ ad sensus
 ppter qd possunt terram violentare vt moueat motu supdicto. Deins
 de noranda sunt signa terremot posita ab arestorile ex quibus psidera-
 re possumus. **Q** motus terre causat ex huiusmodi spiribus infra ter-
 ram. **Q**uius signū est motus terre maxime fiunt in locis spongiosis et
 mari ppinquis vt in egipto z cōcilia. **L**uius causa est qz loca spongiosa
 ppter spongiositatē siue porositatem multū absorbent de huiusmodi
 vaporibus qui spiritus appellant z ppter vicinitatem maris ppinqui
 pcuriunt huiusmodi vapores et terrā supradicto motu. **S**cōm signum
 qz tpe terremotus est magna trāquilitas in aere. cuius causa est qm va-
 pores calidi z sicci qui frequenter terram agitant et ventos faciūt re-
 clusi sunt infra terrā. **E**x quo necessariū est tranquillitatē fieri sup terrā
Tercium signum qz huiusmodi terremotus tpius nocturnis z in locis
 frigidioribus fiunt. **C**ausa qz propter frigiditatē nocturnā vapores su-
 pradicti ab aere frigido ingrossari inflectunt z terrā ingrediunt. **Q**uar-
 tum est qz terremotus fiūt sepiissime in tpius eclipsis lune. **R**atio qz in
 talibus temporibus magis viget frigus in aere cum luna deficiat a lu-
 mine quo mediare calefacit aerē et alia corpora supiora ppter quā idē
 vapores calidi et sicci mō supradicto pPELLUNT z faciunt terre motum.
Quintum signū statim post terremotū fiunt venti calidi. **C**ausa qz huius-
 modi vapores siue spiritus p magna parte exeunt ppter quem exitū
 cessat terremot⁹. **D**einde dicti spiritus ab aliqua nube siue aere ingros-
 sato repercutiunt et aerem agitant z faciunt eodem modo quo dictuz
 est in capitulo de ventis. **S**extum signum cessante terremotu eleuant
 aque pluuiales z marine facientes inundationes magnas. **C**ausa quia
 huiusmodi spiritus terram impetuose exeunt non tantū ipsam com-
 mouent. **S**ed etiam aquas ppinquas et sic diuersa loca aut multas ci-
 uitates aquas eleuando demergunt. **L**uius etiā inundationis alia cau-
 sa assignatur quoniā huiusmodi spiritus super terram ventos faciunt
 modo quo dictum est aquas possunt commouere et e conuerso aque
 commouent eorum flatum z tunc ex illa cōmōtione maximas inunda-
 tiones causare. **S**eptimum signum qz post terre motum frequenter
 terra scinditur et diuiditur et multe ciuitates submergunt et terram
 subingrediuntur. **L**uius causa est vehementia huiusmodi spirituum
 qui cum magno impetu terram cavantes exeunt z in eorum exitu ter-
 ram scindunt et diuidunt et eleuantur colles ad magnam altitudinem
 vt dicit **A**restoriles in quodam terremotu. **L**ollem fuisse eleuatum a

quartane aialium cū cessant febres iterū per alios dies reueniūt vt in quarta die vlt̄ citra vel qñq; post. Cuius causa est qm̄ prima cessatione febris nō sufficienter fuit expulsa. Sed derelinquebat ps in corpe que non fuit sufficiēs ad cōtinuanduz motum febrile. Sed huiusmōi multiplicat a ratione mali regim̄s itez mouet corpus et facit paralysim et sic est deterremoru vt p̄z in supradictis sufficienter zc.

Insuper Sciendū q̄ erant opiniōes de

terremotū. Nam quidā dixerūt esse terremotū eo q̄ porositas ventrz terre aliquē se replet aquis deinde supueniens aqua fluuialis non inuenit sibi locum qua pp̄ violenter aliā aquaz cōprimendo vt eā faciat cadere. Ex qua violentia agitat infra ventre; terre et causat sonus z motus p̄dictus ex morione aquarū. Alij dixerunt terrā esse planiciā ad modum timpani. Et cū hoc posuerūt eam stare sup aerem interceptū in cōcauitate m̄ celi z ipsaz terram. Deīn posuerūt ipsam a pte superiorū solidam z de pressam. Inferius em̄ arenosam z rarā p̄pter qđ dixerūt aerem subintrare terram ex pte inferioris intendēre ascendere q̄ cum non poterat habere ascensuz liberum p̄pter soliditatē terre extra. vel in p̄ribus superiorib⁹ ex magno eius imperu agitat siue mouet terras. Alij vero dicebant infra terrā esse quandā cōcauitatem situatam mirabilis pfunditatis. deinde posuerūt terrā diuidi supius qñq; p̄pter nē miam siccitatem. qñq; p̄pter nimīā humiditatem z scđm hoc dicebant magis ponderose descendere ad dictam pfunditatem. Ex quoz imperu dixerūt terrā moueri. S; illas opiniōes ab aresto. re p̄bas dimittō.

Quarta pars cōpilationis super ter-

cio libro metheozorū Arestotelis in qua iuxta modū arestotelis tractandū est de tonitru et coruscatione siue fulgure de fulmine de ventis quibusdaz de Liphonibus. de parelys. de virgis et alijs extra vagantib⁹ si qua occurrāt. Et primo inchoanduz est de tonitruo. Ad cuius cause noticiam.

Sciendū q̄ ex corporibus inferiorib⁹ du-

plex sit vapor siue exalatio vn⁹ calidus et humidus. Alius v̄o calid⁹ et siccus vt visum est in principio roci⁹ cōpilationis Isti vero vapores eleuantur in regionem frigidā deinde a frigore circūstante ingrossant et inspissant vapores calidi z humidi z in nubem cōuertuntur z transmunt in aliquā ingrossationē et tunc vehementer p̄stringit z vnitur vapor calidus z siccus existēs infra cōcauitatē dicte nubis z ex huiusmodi vnione vigoratur z fortificat virtus motiua vaporū calidi z siccī quicuz sit leuīus mouet magno imperu et conabit exire de nube ad altiorē locum ascendēdo s; cū ascensus impediatur a partib⁹ nubis circumstantibus fortissime reflectit ad alterā partem dicte nubis z reuerbeat ex

qua reuerberatiōe causat sonus terribilis in nubē qui tonitruū appella-
latur. Et illo modo nō solū mouet dictus vapor infra nubē ppter causam
tam iam dictā. Sed etiam ppter tortuositatē que est infra vapores il-
los calidos et siccos et qualitates dictas vt patuit per iā dicta et insequē-
tibus patebit.

De fulgure et choruscatione ad quorū noti-

ciam est notandū qd vapor calidus et siccus inclusus infra nubē post re-
uerberationē ex huiusmodi uehementi pulsu nubē rumpit siue diuidit.
Et cū impetu magno exit in cui⁹ exitu post uehementem fractionē et re-
uerberationē inflamatur. Que flamma dat oculis nostris fulguris ap-
parentiam. Et fulgur appellat siue choruscatio. Non autē fulmē sicut mul-
ti dicūt. Existis bene pcludit arestoreles qd bene generat tonitruū pri⁹
qd fulgur qd quis prius sentiat fulgur qd tonitruum. Lūius causa est qd vī-
lus anticipat auditū qd declarat arestoreles vt exemplū dicens qd nauis
gantes pcutiunt a quādam marinas. Et qua pcutiōne causat sonus. Sed
illi qui sunt a remora distancia prius vidēt eleuationē remorū. S; po-
test tunc queri quare visio anticipat auditionē. Dico qd causa est qd in
videndo aliqd obiectū est solum multiplicatio specierum inrentionalis
sine motu reali admixto. S; audiēdo non solū est multiplicatio intentio-
nalis s; requirit mot⁹ realis mediū p qd fit huiusmodi multiplicatio pa-
ter qd son⁹ ut ex reali pcutiōe aeris vt habet scōdo de anima. Et in dese-
su et sensato. Sciendū vltra qd scōdo arestorelē tonitruū assimilaf cuidā
sono quem vidim⁹ in flāmaris lignis viridibus quē dicūt quidā esse ris-
sum fulcani qui est de⁹ ignis fm gentiles. Quidā autē dicunt illū sonum
esse quandā fractionē fulcani et ille causat sic. Vapor calidus et humid⁹
existens infra substantiā lignorū multum vigorat et subtiliat calore ignis
circūstante qui cum fuerit subtiliatus exire conat et corruptis lignis sic-
cis ab ignitiōe circūstante impetuose exit dictus vapor et pcurit vehe-
menter flammā circūstantē igit p aliqd tempus reuerberat ad pres-
circūstantes si tunc donec consumat eadez flāma. Et qua reuerberatione
causat quidā sonus si nilis risui quorundā boī n summe ridentium. Et
non differt ille sonus ab exeunte in cōtinuo tonitruo nisi scōdo magis et
min⁹. Insup notandū duplices fuisse opinionē de tonitruo et fulgure.
Quā quidā dixerunt fulgura esse apparētia ignis existentis inter pres-
nubis: et illū ignē dixerunt esse reflectionē a radijs solis ad nubem. De
inde ponunt ignē extinguī in dicta nubē. Et cui⁹ extinctiōe dixerūt cau-
sari sonū terribilē a i modū stridonis quē tonitruū dicunt. Sic fm eos
fulgur antecedit tonitruum. Alij dixerūt huiusmodi fulgur esse apparitio-
nem ignis inter pres nubis exites. Sed illū ignē posuerūt extinguī in
nubē p dicta. Lūius extinctio fuit tonitruum. Primā fuit empedoclis
scōda anaxagore. S; pter illos erāt quidā dicentes fulgur esse quandā

causatio in re
alud nisi exalatio
intra et in flammata
et flammata in aut
propter uoluntate xpi
uionis aut p forficia
conit calorē a seque
uonstante p antipari
Itosm qn qd i exalatio
nolla in foris fuit
Causationē et tonitru
D; qn exalatio pcurit
fuit Causationē fuit
tonitru dicit Oxim
Et fulmen dicit ignis
Lumbē et puluis nris
team de s; uentano
et apertum illius
ignis et illud Aluini
nauo

apparentiã et refulgentiã in nube aquosa quãadmodu; in quibusdam aquis. s; illas opiniones dimittamus tanq; ab arestorile re. pbaras. Etcludamus sicut aresto. conclusit q; motus terre in terra. ventus in aere z tonitrua in nube ex simili materia generant q; spiritus infra terrã causant terremotũ z ex eoz reuert eratiõẽ infra terrã in acre z in nube fontũ terribilẽ causant de quib; dictum est.

Postea videam; quõ fiant etnephie ti-

phones et fulmina. Etnephie sunt quidã venti subditi sup ueniẽtes et impetuose sup terram discurrentes. Mouẽdo z discurrẽdo z eleuando corpa graua sup terrã z iuxta terrã existentia. et sunt sic vapor calidus z siccus. infra nubẽ existẽs mõ supradicto quãdo est multũ for; q; cũ possit nõ habere incessuz ad supiorem locum ppter resistentiã ptiũ supio; dicte nubis. que quidẽ pres sunt multũ dense z ingrossate a frĩgido reflectunt dicti vapores ad pres inferiores eiusdẽ nubis. qñ inuenit mltas resistencias pforat eas z sic scindit z diuersa corpa mouet q; dam eleuãdo z quedã depmendo z sic de aliis p similibus modis. z uetus sic causatus uocat etnephias. Deinde norandũ q; huiusmõ vapor qñq; uidet sub colore rubicũdo siue flauo cuius causa. qñ uehemẽcia morus qñq; inflammat mltã materia que quide; inflãmatio hinc inde dispersa nõ potest habere magnã claritatẽ. Sed facit magnã apparentiam corporis rubicundi aliquãlter obscurati z uocant tales venti incensiones. Incendũt em; z inflãmant segetes et edificia z alia corpa ad inflammationem disposita.

De tiphonibus. sunt aut tiphones qui-

dam venti circulariter mouentes aerẽ z alias res z sic fit. vapor pdict; inclusus infra nubẽ ppter causã iam pdictã rumpit nubem parã aperiens eam in ptibus inferioribus. Ita q; uiam p quam exit mltum angustat siue stricat. Deĩn vna eius parte exeunte nubẽ per pdictã uiam alie pres intrinsece non possunt habere libez exitũ. Et hoc est ppter dictã angustia ppter qd circularit; discurrũt infra pcauitatẽ dicte nub; sub eodẽ motu z ptiue successiue exeũt vna ps post alia z inferius descendunt fm motũ circularẽ prius interceptum continuãdo et faciẽdo motum qui tippo appellat de quo fuit dubitatio.

De fulmiẽ videam; quõ generãtur. sunt

em; quidã spiritus et vapores multũ subtriharia quibus hoies interficiuntur arbores inflammanf. multi ali; effectus similes pducuntur. z ad quoz noticiã Scienduz q; spũs infra nubẽ existentes qui p eozũ reuertberationẽ tonitrua faciunt deinde nubẽ rumpẽtes z exeuntes quasi p magna pte inflammanf quozũ flamma nobis apparẽt z horuscario appellat in cuius exitu multe partes inflammanf. et multe pres inflãma

rationes non recipiunt. Ille vero partes que inflammantur et descendunt fulgur appellantur et tales per earum inflammationem presumunt. Sed alie partes que non inflammantur, cum sint subtilissime impetuose descendunt et sunt multum penetratiue. Et propter earum subtilitates penetrant illa ad que pringunt illa ut frequenter unum hominem interficiunt. Alii vero in mediatum sibi non tangunt et huiusmodi spiritus fulmen nominant. Notandum quod dicti vapores seu spiritus quicquid gladium destruunt vaginam sine macula dimittunt et quicquid denarios in bursa destruunt et bursam siue marsubie nullam lesionem faciunt et quicquid hominem mortificant et vestes non ledunt. Istam omnem et similia causa sunt ille. Quoniam huiusmodi spiritus cum sint res motiue cum magno impetu et maxime penetrant cum veniunt ad aliquam resistantiam. Eo quod non poterint liberum incessum habere, propter dictam resistantiam ipsa corpora quicquid incendunt et quicquid adurunt. Et quicquid totaliter presumunt et in puluere reducunt. Sed cum veniunt ad corpora porosa et in eorum incensu non impediuntur per medius earum dictam porositatem transeunt et ipsam sine lesione relinquunt propter hoc quod materia gladii cum sit multum dura et solida materia vero vagine sit multum rara non est mirandum, si gladium in vagina intra gra dimittat. Idem iudicium de denariis in bursa; de corpore humano et vestibus. Est enim corpus humanum multum densius quam vestis propter quod magis potest fulmini resistere quam vestis. Sed contra hoc iuuenis potest dicere nonne est corpus hominis porosum cum tamen sudor exit per poros. Alii qui vapores corporis superflui per poros expellunt sicut quod dicunt Galienus et Auicenna in multis locis. Ad hoc dico multipliciter et primo sic. Quauis huiusmodi corpus sit ita porosum, tamen ita densum est, quod non penetratioes spirituum sustinere potest absque mortificatione. Aliter dico quod quicquid sit porosum ut potest dare viam sudori et alijs superfluitatibus que mouentur tardo motu et ab intrinsecis ingrediunt, tamen non sequitur quod potest dare spiritibus superdicis viam. Quoniam mouentur cum maximo impetu et corpus intrare cogantur. Ratio quoniam vapor guttatim recedens et successiue multus potest exire et subintrare qui tamen non intraret si totus simul accederet. Adhuc aliter dico quod natura expellendo superfluitates corporis cum sit sagax, non semper sed interdum appetit poros corporis ut dictas superfluitates melius expellat. Sed in aduentu huiusmodi spirituum siue fulminum non est talis apertura pororum corporis humani quapropter a dictis fulminibus moritur. Sed tunc est querendum que est causa quare ab huiusmodi fulmine arbores scindunt et nigredine denigrant absque inflammatione. Et quicquid per totum inflammant. Ad hoc dico quod causa est quod quandoque huiusmodi fulmen non tanto impetu et tanta velocitate mouetur ut motu suo non scindat substantiam arboris sic ut posset illas etiam inflammare propter quod ipsa scindit et tamen non ad inflammationem disponit denigrando. Sed quando huiusmodi fulmen tardius mouetur et substantiam arboris ingrediens moram facit. Ex qua mora sequitur inflammatio et non so-

lum denigratio. Vñ dicit seneca se vidisse doletū a fulmine totalit̄ consumptū vino manēre in sua integritate. Lūius causa fuit p̄ perrū de alpherbia q̄z velocio: fuit destructio dolū q̄ esse poterat dissolutio vini p̄ naturam p̄pter qd̄ fuit dictū vinū p̄seruatum integrum post p̄sumationē dolū nō tñ credo q̄ p̄ longū tps. S; per tps paruu. Et similiter credo illd̄ vinū fuisse grossūz z terreste z tortuosūz p̄pter qd̄ fuit magis difficile ad resoluendūz. S; tñ est querendū de alijs extrauagantibus famosūz em̄ est p̄ vniuersūz orbē. q̄ cū huiusmōi fulmib⁹ cadūt corpora ferrea que quodāmodo assimilant sagittis z vocātur sagitte conitruozum z hoc restant multi p̄bi. Quoz vnus seneca. Querendū ergo an possibile sit et si sit que causa. Dico q̄ possibile est vt credo q̄ qd̄ est famosum nō est in toto falsūz vt dicit p̄mentato: p̄mo de generationē z maxime qd̄ est a fide dignis cōfirmatū et dico q̄ huiusmodi causa ferri est coagulatio calidi z sicci infra substantiā nubis virtute corp̄m celestium qm̄ in principio quartū metheozoz vult arestoriles q̄ materia ferri et alioz metalloz fiat ex simili coagulatione. Sed adiunxit commentator: q̄ huiusmodi generationis causa est magis celestis. q̄ nō sensu sed intellectu p̄cipimus seu app̄hendimus S; dubitat quare potius habz illa n̄ figurā q̄z aliā. Respondet q̄z quandoq; materia illa ex qua p̄ducitur sagitta in sua coagulatione habet vnā extremitatē extensam vsus superius aliā versus inferius. S; modo ad extremitatē inferiorem fluit aliquid de materia in sua coagulatione et fit aq̄ ponderosa p̄pter quod oportet illā extremitatē esse grossiorē alia extremitatē. s. superiori. Et attingat illa media in fine eiusdem extremitatis grosse ad modum sagitte qm̄ in descensu constituitur illa extremitas inter partes nubis ante q̄z sufficienter inducat figurā z sic aliquo modo assimilaf sagittis S; sciendū q̄ talis sagitta nō apparet de vero ferro s; aliq̄ mō assimilaf z ideo debet dici materia ferri potius q̄z ferrū. qm̄ ferrum vocam⁹ eo q̄ p̄ artificium fabri posset reduci ad ferrū vt credo. S; tunc Querif. U. huiusmodi sagitte possunt ditare suos possiores (vt multi dicunt) Dico q̄ non p̄ naturā s; tñ si ita fiat hoc non est naturaliter. S; huiusmodi diuatio est deo attribuēda quia pluribus talib⁹ vtuntur homines in suis illicitis operationibus.

De balone cōsequenter videndū quō fiat circulus qui halo vocaf. Est em̄ halo quidā annulus apparens in tpe nocturno circa lunam vel aliam stellam sub colore nigro. quandoq; sub albo aut videt accedere ad albedinē. quandoq; magis quandoq; minus. Quoniam si nubes in qua apparet multū sit grossa z spissa minus apparet accedere ad albedinē. Si vero dicta nubes minus habet de grossicie magis apparet accedere ad albedinē et fit hoc modo. Eleuantur enim vapores calidi z humidi modo quo prius dictum est qui in regio

ne frigida cum ingrossant et in nubem conuertuntur qui sit inter visus nostrum et astrum propter quod radij luminis dicte stelle cum ad dictam nubem perueniunt et incessanter habere rectum non possunt propter resistentiam dicte nubis. declinant et perpendiculariter a refrangunt et diffundunt per nubes quod admodum videmus humidum diffundi super pannum: quorum radio:um refractione dat nobis apparentiam circuli predicti et apparet ille circulus in eadem distantia cum stella quous non sit ira secundum alarem in sua perspectiva. Illa apparet simul quorum unum apparet medium alterius. Sic autem est de dicta stella per modum nubis ut visum est. Apparet etiam halo sub figura circulari propter quod grauius radij supradicti cadunt supradictum vaporum secundum eque distantiam a cathero. i. linea visuali que perpendiculariter transit ab oculo hominis respicientis vsque ad punctum medium ipsius halonis. Alia causa est quoniam parue illuminationes non possunt agere in presentia maioris et maxime tante illuminationis etc. Sciendum secundum arestorilem quod huiusmodi halo quandoque producit secundum subtiliorem vaporis et tandem consumitur et significat serenitatem. Cuius causa est quoniam subtilior vaporis vel vaporum significat quod vapor pluuiosus dissoluit et non permittitur ingrossari ad predictam productionem pluuie. Quandoque vero producit halo et peruenit grossitudo que significat pluiam futuram. Cuius causa est quia frigus circumstantes vaporum ingrossat ad productionem pluuie. Quandoque halo producit subequali grossitie et facit pluiam valde perperantem et per longum tempus durantem quia talis visio: mitas facit vaporum extra inspirationem et ingrossatum ad productionem pluuie. Quandoque producit halo difformiter ita ut distrabitur ut iam appareat ingrossari. Jam subtiliari et iterum ingrossari et sic deinceps et facit ventum cito futurum quia huiusmodi distractione significat ventum propter quod vapor supradictus in quo apparet halo agit et discurrit et secundum unam partem ingrossatur et secundum aliam partem subtiliatur et sic apparet halo iste per modum rei distracte.

De iride arcu celesti. Nunc videndum quod

sit. unde secundum arestorilem. Iris est apparitio plurium colorum in nube secundum ordinem se habentium sub figura circulari. Et appellatur in genisi. Arcus celestis siue arcus federis. Quoniam illum ordinauit deus post diluuium noe in signum federis inter ipsum et humanam naturam. Et causatur hoc modo contingit aliquando quod nubes aquosa opponitur soli quam quidem nubem pertingunt radij solares secundum tres parallelas. Qui quidem radij reflectuntur a nube ad nostros oculos sicut apparet in speculo ubi reflectunt radij ad oculos nostros quorum radio:um solarium. Illi qui reflectuntur ad superiorem parallelam habent apparitionem colorum alurgorum vel coloris alurgi qui est nobis valde obscurus vergens ad nigredinem. radij vero reflexi ab ultima parallelam

ria. s. infima faciūt apparitionem coloris purpurei. Sed radij inflexi a media parifaria faciunt coloris viridis apparitionem qui minus accedit ad nigredinē quoniam alurgus siue puniceus siue purpureus. Causa diuersitatis et ordinis supradicta est. qm̄ vltima siue suprema parifaria dicte nubis est in loco frigidiori q̄ alie parifarie ppter qd̄ radij pringentes ad eā debiliores sunt q̄ radij pringētes ad alias parifarias. Ex quo sequit̄ q̄ in illa parifaria apparet color obscurus et plus ad nigredinem vergens q̄ in alia parifaria. Et ille color d̄: alurgus fm̄ aresto. Vltima v̄o parifaria est in loco minus frigidō q̄ reliqua et ppinquo: i alijs parifarijs ppter qd̄ oportet q̄ color apparens in ea sit clario: et plus vergens ad albedinem huiusmōi color est puniceus. Sed media parifaria dicte nubis medio mō se habz̄ indistancia et in situ a sole ppter qd̄ oportet colores in ipsis apparentes esse medios int̄ alurgum et puniceū et talis est viridis color. Itm̄ alia causa diuersitatis potest assignari quam non tangit arestoriles. Nubes aquosa cum est in via resolutionis in pluuiā et in descēsu fm̄ q̄sdā ptes ppter ea iopoz̄ inferiores ptes dicte nubis subtiliari magis q̄ superiores. Qd̄ contingit ppter dilatarionem nubis q̄ quidē dilatio est necessaria in separatione partium inferiorum a superioribus. Et illō possumus videre in effusione cuiusdā aque de aliquo alto loco infuse videmus em̄ separatione vnius partis ab alia quandam fieri dilatarionem. Ita q̄ partes aque appropinquantes loco diuisionis rare fiunt plus q̄ partes superiores ab eadem diuisione plus distantes et hoc expresse videmus in effusione rei viscosę sine coagulatione cuiusmodi est effusio olei exterminant̄ autem partes appropinquantes ad locum separationis vltra partes appropinquantes. Relique vero remanēt magis spisse siue grosse et hoc viso patet q̄ nubes que sic est in via resolutionis illius partes incipiunt ab inuicem separari ad productionem pluuię secundum partes inferiores que appropinquant ad locum separationis sic magis tenuis et subtilior alijs parifarijs superioribus et illa parifaria que plus distat ab illo loco oportet q̄ sit grossior et spissior et per consequens parifaria media habet dispositionem mediam inter dictam tenuitatem et grossiciem. Et ex dicta dispositione sequitur supradictorum colorum ordo scilicet quod in parifaria prima sit color dictus alurgus et in infima. puniceus et media viridis.

Notandū q̄ inter colorē viridū et puniceum apparet color qui quodāmodo vergit ad colorē rosarū rubearum et vocatur ab arestorile rancos Sed ille color non apparet ppter aliquaz̄ reflectionē per medium inter dictas parifarias. Sed tantummodo ppter iuxta positionem radioz̄ colorē viridis et puniceie qz̄ fm̄ p̄spectiuitas ppter iuxta positionez̄ talium colorū apparet frequēt me-

dius color in medio q̄ declarat Aristotiles in texturis ⁊ picturis ex floribus diuersimode coloratis et talis color apparet frequenter tam in die q̄ in nocte in lumine solari.

Iteꝛ notandũ scđm arestotilẽ aliquãdo

due irides simul apparẽt quaz superior fm ordinem predictũ habz colores distinctos qđ inferũ vulgo magna admirationẽ. Sed illius dispositionis causa est recolligenda diligenter de dispositione nubis p̄dicte in apparitione iridis qm̄ dictũ est q̄ eius pars supior est grossior et media grossior infima. Quod cōtingit p̄pter nubz dilatationem in separatione partis a parte. Accipias ergo totam partem nubis que est sub loco separationis ⁊ videbis q̄ illa partialis nubes habz supioꝛem partem tenuioꝛem sua parifaria. qm̄ sicut pres exteriores nubis exterminant p̄pter appropinquacionẽ nubis ad locũ diuisionis vel separationis. Ita oportet in inferiori nube q̄ pres que plus appropinquãt ad locũ separationis sunt partes subtilioꝛes alijs p̄pter qđ oportet q̄ illa nubes inferior hz superior tenuioꝛẽ ⁊ subtilioꝛẽ q̄ sit hui⁹ parifaria inferior ⁊ p̄ns hz parifariam mediã medio mō dispositã inter dictã tenuitatẽ et grossiciẽ. Ex his partz cuilibz habẽri intellectũ q̄ parifarie inferiores ⁊ supioꝛes nubis hñt transpositiones in partib⁹ ⁊ p̄ns irides in dicta nube apparẽtes habẽt eosdẽ colores in ordine rñ dispositionis nõ eosdẽ s; opposito mō sumit.

Unde sciendũ scđm arestotilem q̄ non si

mul possunt apparere plures irides q̄ tres. Causa qm̄ prima iris est generatiua scđe p̄pter qđ oportet scđam esse debilioꝛem ⁊ tunc scđe sufficit generare terciã. hoc viso quõ vna iris causat aliã melius intelliget vna. alia causa transpositionis colorum in iridibus: quia p̄ma iris sic aliã scilicet. secundã causat sic q̄ parifarie prime iridis causant parifarias secunde iridis ⁊ media mediam. Ex quo patet q̄ suprema parifaria prime iridis causat superioꝛem parifariam secunde iridis. Ex quo patet q̄ suprema parifaria prime iridis ⁊ secunda. iridis scđe debent assumilari ⁊ sic est mutua transpositio. Et sicut hec se habent p̄ma ⁊ secunda sic se habent ad inuicem secunda et terciã. Ita q̄ secunda ⁊ terciã habent colores sub eodẽ ordine. Postea dicit arestotiles q̄ pictoꝛes nõ possunt eas depingere. Lius causaz assignãt aliqui dicentes pictoꝛes non habere aliquos colores similes coloribus iridis. Sed alij dicunt q̄ arestotiles non intendit dicere nisi q̄ colores iridis nõ sunt veri colores. Sed tantũmodo apparentes. p̄pter quod non possunt pingi neq; facere tales colores ⁊ non possunt apparentes facere sed colores extrĩces. Deinde notandũ q̄ causa circulationis iridis est dispositio nubis secundum rñ positionẽ circularẽ vel figurã arcualẽ ex vna parte et incessus radicoꝛum s; circulũ ex alia parte ⁊ vñ declaratio p̄clusiões geometricas qđ arestotiles

rite declarat. Item est sciendū fm arestorilē q̄ tpe h̄yemali quibet hora
 diei p̄t iris apparere. Tpe v̄o estiuali in meridie nunq̄ p̄t apparere.
 Cuius causa est q̄ sol de quanto plus eleuat vltra orizontē cenit̄b capi
 tis n̄ri maxime hora meridiei non porest iris fm totam p̄portionē ele
 uari sup̄ nostrū emisperiū v̄l orizontē; vt nob̄ det apparentiam. S; t̄m
 tpe estiuali sol in cancro existens maxime declinat ad cenit̄b capitis n̄ri
 ymmo nō est mirandū. q̄ iris apparet singulis horis nob̄. Jā notandū;
 q̄ iris de nocte nō apparet nisi raro et tal̄ causa erradij lunarib; z hoc
 in plenilunio mltocies ē p̄pter debilitatē radioz lune z raro apparet
 vt vult arestoriles se nō vidisse talem nocturnā iridem nisi in octo an
 nis z quindecim. Similitudo iridis fm arestorilē habere p̄t in effusio
 ne aque in atro loco q̄ si aquā sp̄rgim; in radij solarib; p̄ medium re
 flectunt radij sicut retores humefacientes nouū pannum. vident em̄
 in dicta aq̄ dispersa vnā iridē vel quib; duas vel tres cū similibus colo
 ribus z p̄similiter disponēte vel cōsimili dispositiōe sicut in iride celesti
 de qua dictū est. Item dicit arestoriles hoc p̄tingere in p̄cussione aque
 marine cū remis eleuata aqua p̄cussa que postq̄ in radio solari descen
 dit in aquā m̄tre irides app̄nt altantib; fm refractiōe radioz ad aquā
 descendentiū. Sitr̄ apparet halo inferius circa lucernas siue candelas
 accensas q̄ p̄tingit aliqui tpe pluuie z alijs t̄pibus in quibus aer existēs
 inter oculos z lucernas ingrossat et p̄pter vapores humidos in dicto
 aere existentes. Item quib; contingit p̄pter humores in oculo aspiciē
 tis v̄l h̄ites oculos malis humoribus repletos libent̄ habent talē ap
 parentiā ad aspiciendū halonem. Ita etiā refrangunt z refundunt ra
 dij solares vel lunares ab humoribus in oculis existētib; sicut in appa
 ritione halonis celestis refrangunt radij ad nubē vel ad vaporem gros
 sum eo modo q̄ dictū est sup̄ in capitulo de halone. ¶ Quereret aliq̄s
 quare in nube app̄nt colores videt em̄ q̄ potius deberet apparere. s.
 sol q̄ color; Lum sol sit lucidissim; planetaz z nō coloratus Dicendū q̄
 lux reflexa in certa distācia p̄ reflectionē radiozū facit apparitionē colo
 rum dicunt p̄spectiuiste. Ita q̄ quib; huiusmodi lux facit apparitionem
 vnus coloris quib; alterius fm diuersaz dispositiōez corporis specula
 ris z fm diuersitatē distātie in p̄pinq̄ritate z remotiōe z fm diuer
 sitatem radioz visualium reflectiōis in fortitudine z debilitate. Et idē
 dico esse iudiciū de apparitiōe parelioz z virgarū de quibus iam di
 cetur inferius. Sed D. quare ante diluuiū nō apparuerunt irides cum
 ante ita h̄n̄ erant nubes aquose z rozide sicut modo. Etiā sol in eadē dis
 positiōe erat tunc sicut nūc. Dicendū q̄ h̄modi cause assignatio est re
 linquēda soli deo Dicendū t̄m est q̄ ante dictum tempus nō fuit nubes
 sufficienter disposita in opposito solis quo ad huiusmodi apparitionē
 q̄m deus iridem illā z apparitionēz nubis sibi voluit reseruare vsq̄ ad
 tempus diluuij vt per ipam nubem app̄reret signū federis siue pacis vt

non timeamus dicrum mundum diluio periturum quemadmodū
muerunt illi qui babilonie turrim struxerunt.

De virgīs z parelijs nunc dicendus, est

em virgulario de qua hic loquit arestoriles quedā apparitio multarū
linearū extensaz fm rectam incidentiā in aliqua nube. Et fit huiusmodi
Virgulario sic. Cum nubis fuerit aliq̄ a latere solis videlicz austro vel bo-
rea hñs difformitatē parciū ad h̄modi nubē z ab eadez refra ngūf ad
oculos nros quēadmodū dictum fuit in apparitione iridis Et talis re-
fractio facit nubis multoz coloruz apparitionē qui ppter eoz dispo-
nem virge vel virgule appellant. Ita tñ refractio dictozū radioz a pre
densiori dicte nubz facit apparentiā coloruz plus vergentz ad nigredinē
cuiusmodi color est alurgus. Refractio v̄o a pre min⁹ densa dat appen-
tiam coloris min⁹ vergentz ad nigredinē cuiusmodi est color viridz Lōs
similiter refractio illius a pre densa dat colorz puniceī v̄l purpurei ap-
paritionē qui min⁹ accedit ad nigredinē q̄ sup̄dicti colores ppter iter
positiōnē colorz viridz z purpurei in illa nube Nā talis est fm qd̄ dictū
est ppter multitudine z diuersitatē p̄tū nubis in subtilitate z densitate.

Parelius x̄o est apparitio splēdoris ex

cellentis in nube z fit sic. Cū fuerit nubēs vniformis siue regularis a la-
tere solis in distantia equali p̄p̄inqua ad ipam tñc fit sortu er refractio
radioz lunariū z solariū q̄ qdē dāt nob̄ apparentiā p̄dicti splēdorz. Ita
vt videat̄ dict⁹ splēdor̄ s̄lis splēdori qui est infra solis sitū et huiusmōi
apparitionē pareliū nominam⁹. Et d̄: parelius a par z elios. i. sol q̄si par
soli. Vñ in apparitione tali dicūt rustici se vidisse duos soles. S̄z queri-
tur quare talis nubēs nō apparet sub colore sicut illa in qua dicim⁹ vir-
gas apparere ad qd̄ innuit arestoriles responsionē hāc. Quia parelius
a nobis videt̄ p̄ lineas siue radios sortiores ppter p̄p̄inquā distantia
a sole. Virge v̄o videt̄ p̄ radios debiliores ppter longā distantia nu-
bis a sole. S̄z quāto aliquid videt̄ p̄ radios et lineas debiliores tanto
magis videt̄ ad nigredinē accedere. Vñ philozophus dat nob̄ duas re-
gulas Prima q̄nto aliqua a remotiori videt̄ tanto apparent planitio-
ra et hoc est eadē causa que prius propter q̄ sol luna et alie stelle q̄uis
sint sperice appent plane ppter longā distantia p̄ hoc ad p̄positū. Vñ cū
nubes in qua apparet parelius sit in p̄p̄inqua distantia ad solē et radij
p̄ quos videt̄ parelius sint fortes apparebit nubēs splēdida siue alba.
S̄z nubēs virgulata cū sit in remota distantia z videatur p̄ radios mul-
tum debiles dabit apparitionē qualitatū visibilium ad nigredinē ver-
gentium. Cuiusmōi sunt colores p̄dicti. Et confirmat arestoriles dicēs
q̄ nubēs q̄nq̄ inspecta p̄ incidentiā rectaz apparet lucida vel alba. Si
tamē respiciatur per reflectionē ab aliqua vel ab alio corpore speculaz

ri, apparet sub aliqua q̄litate vergere ad nigredinem. scz. sub colore ru-
beo vel citrino z sic de alijs. Causa hui⁹ est qm̄ radius reflexus debilior
est radio incidenti. In notandū fm̄ arestorile parelij z virge non appa-
rent nisi in oriente vel occidēte eo q̄ discurrens p̄ huiusmōi viā consu-
mit vapores siue disgregat nubes. huiusmodi apparitiōes solent fieri
simpliciter sub sole z nō apparent ppter eandē causāz reliquunt eo q̄
parelij z virge semp̄ fiunt sub latere solis a parte. Australi siue boreali
vel magis apparet circa ortū solis vel occasuz q̄ alijs horis diei z refle-
xi ab huiusmodi nubibus ad oculos nostros debiliores sunt ppter hāc
multam distantia solis a nobis ppter qd̄ representat nobis colores p̄-
dicos. Itē Sciendū fm̄ arestorilem q̄ parelij z virge fecant pluuiam
ventura. Sz parelij magis fecant q̄ virge qz vniformitas in qua nobis
apparet parelius fecat vaporem ingrossari fm̄ omnes partes suas ad ef-
fusionē pluuię. Sz discōformitas in qua apparent virge fecat vapore si-
ue nubem aliquantū disgregari z scdm̄ quasda; pres subtiliari p̄ quā
disgregationē siue subtiliationem pluuię frequenter impediūtur Quo-
niam dispositiones contrarie. s. inspissatio ingrossatio sunt cause qua-
re vapores et nubes in pluuiam conuertuntur vt supra patuit in capi-
tulo de pluuijs.

D Ars cōpilatiōis quarta sup̄ quar

ro libro merbeozorum arestoteus in qua fm̄ modū arestori-
lis primo norandū est de ḡnatiōe. q̄rundam cozpoz infra ter-
ram qz qdam dicunt fossibilia. Quedā vō metalla. fossibilia sunt lapi-
doz genera et dicūt fossibilia qz assimilant cozpi ēre fosse metallica sūt
om̄ia mineralia sicut argentū zc. Et generant fossibilia sic scdm̄ aresto-
rilem. Ignis exalatio calida z sicca infra terrā. Ex qua ignitione pres in-
trinsece humiditatē euaporantur ita vt fiat generatio calidi coz sicco et
tunc generant illa q̄ de facili in puluerem reducunt p̄uertuntur. Scien-
dum q̄ huiusmodi generatio fit mediantib⁹ vtribus cozpoz celestium
que non sunt nominata nec a sensu apprehensa. Deinde norandū me-
tallica generant infra terram ex exalatione humida. talis enim exala-
tio in vnum coarctatur infra terram a frigido congelato. et est natura
omnium metallorum et talis coagulatio secundum petrum de alpher-
nia non fit a frigido fm̄ q̄ frigidum. Sed fit a frigido in quantū fortifi-
catur p̄ virtutem celestem que dicitur a philozopho virtus mineralis.
¶ Et nota scdm̄ philozophuz q̄ metallica eo q̄ possunt duci de figura
ad figuram per actionē calidi. Cuiusmōi est ferrum et sic de alijs. Itē
dicuntur fustibilia q̄ cito liquefunt et funduntur cuiusmodi est stannū
plumbum z similia. Et licet ducibilia possint fundi hoc est tamen cū ma-
gna difficultate quapropter dicuntur ducibilia magis quam fustibilia
quia metalla omnia possunt igniri. potest enim aurū in integrū p̄ ignē

consumi vt minus sit ponderosus. Cui^o causa est qz omnia metalla multum hñt de terreitate q̄ consumit p̄ actionē calidi post p̄sumptionē huiusmodi metalla magnā sui p̄tem perdūt. s. sui ponderositatē. Aurū vero cū sit metalloꝝ purissimū non p̄t consumi cū nō habet huiusmōi terreitate ē illa sunt q̄ dicunt ab aësthorile de generatiōe illarū r̄z Aliqui ponunt illud capitulum in tercio libro.

De passionibus corporū alterabiliū z al

terantium p̄^o fm modū aësthorile tractandum est de quisdam passionibus corp̄m alterabiliū z alterantiū. s. de digestionē et mollificationē et multīs alijs. s. indurationē z his similibus. Ad quoz noticiā p̄mitti t̄ aësthoriles nūm̄z elementoz quoz sufficientia habet p̄ combinationes q̄ tuoz qualitatū p̄marū. Prima est caliditas z siccitas q̄ est in igne. Sc̄da caliditas z humiditas que est in aere. Tercia est frigiditas z siccitas vt in terra. Quarta est frigiditas z hūiditas vt in aqua. de numero illēz qualitatū quasdam vocat aësthoriles. actiuas. s. caliditatem z frigiditatem. Quasdam passiuas. s. siccitatē z hūiditatē Et dicunt p̄me actiue quia hñt principalit̄ p̄ncipium actiuū agendi videlicet p̄gregandi z sep̄andi q̄uis sc̄dario hñt p̄prietatē patiendi. Qm̄ caliditas patit a frigiditate z e conuerso. Alie t̄o dicunt passiuē qz principalit̄ hñt p̄prietatē paciēdi q̄uis sc̄dario hñt p̄prietatē agēdi. Vel dicunt passiuē qz ex eis resultat mollicies z duricies q̄ dicunt passiuē z etiā actiue. Vñ sic diffinit humidum ab aësthorile. humidū est qd̄ de facili t̄minat termino alieno. Cuius virtus patet de aq̄ z de alijs liquidis faciliē t̄minat a cōtinuantibus z figurantibus ad figurā illaz. Siccum est qd̄ difficile terminat termino alieno. i. cū difficultate ad hoc em̄ qz lignū figuret ad figuram alii cuius p̄inentis oportz qz fiat fortissima violentia vel constructio z idē patet de alijs corporibus siccis.

De putrefactionē z alijs huiusmōi passio

nibus q̄ accidūt caliditati z frigiditati. Et diffinit sic ab aësthorile. Putrefactio est p̄sumptio in vno quoqz humido naturalis caliditatis et fit p̄prie a caliditate aliena qz qñqz calidū extrinsecū inducit caliditatē p̄p̄riam rei hūide. Cum etiā inducit caliditatē p̄p̄riā z p̄ eius rarefactionem fit putrefactio et q̄ p̄pter hoc qz dixit aësthoriles a caliditate aliena intelligit caliditatē alienā extrinsecā. s. agētis p̄p̄ qd̄ cicius putrefiūt corpora in locis z t̄pibus calidis q̄ frigidis. Et dicit em̄ humidū rei putrefactibilis p̄pter hoc dixit aësthoriles qz illa que sunt in via putrefactionis interius exsicant et humectant exteri^o donec putrefacta totaliter fiant consumpta p̄pter qd̄ corpora putrefacta p̄sumi dissolui z in puluere reduci possunt. Cuius causa ē defectus humiditatis ratiōe cuius sit parciū p̄sumptio p̄pter ea dicit aëstho. qz omnia elementa putrefiunt p̄ter

ignis hñt em̄ humiditatē aliquā quā caliditas aliena pōt educere. Terra vero quāuis p̄ naturā sic siccā est em̄ capax humiditatis ab alio. Scda causa est. qz om̄is putrefactio est p̄pter calorem alienū dominantē sup̄ propriam caliditatē rei putrefactibilis. Sz supra caliditatē ignis nulla caliditas aliena potest dñari. Cum eius caliditas habeat summū gradū vltra quē non est alius gradus.

De digestiōe dicendū q̄ sic ab aresotile

diffinit digestio ē p̄fectio a naturali caliditate ex opposit̄ passius. Et dicit p̄fectio qz digestio est alteratio ducens ad p̄fectionem sicut patet qūm per digestiōē alimenti fit deductio ad p̄fectionē aliti z hoc cū alimentum tr̄smurat in substantiā rei alite. Dicitur etiā ex oppositis passius qz sp̄ digestibile z digerēs ī principio digestiōis hñt q̄litates distiles z p̄sequens hñt aliquo modo oppositas. Et hoc patet qz videm⁹ alimentum ad parē similitudinē puenire cū ex ipso generat̄ caro z sanguis. Sz cum digestio fiat a calido p̄prio z naturali tñ meliori modo potest fieri digestio p̄ calidū extrinsecum p̄ qd̄ vigorat̄ calidū intrinsecum. Sic p̄ balneū yngentū ē similia vt dicit aresotiles. Ex istis apparet qd̄ est indigestio. s. imp̄fectio p̄pter indigentia z defectū p̄prie caliditatis talem em̄ indigestiōē patit̄ cibus in stomacho debili q̄ quidez debilitas puenit ex frigiditate dñante vel impediēte naturalē calorem a sua p̄prie opatione. ¶ In Notandū fm̄ aresotiles tres species digestiōis videlicet p̄panis ep̄sefis z obr̄sis. Et tres sunt species indigestiōis videlicet homoris vel homores mohosis z starefis. Ita qz p̄ma sp̄s digestiōis p̄triat̄ p̄me speciei indigestiōis z scda scde. tertia t̄cie. Et est p̄panis fm̄ p̄m a p̄prie z naturali caliditate in pericarpio. i. in p̄tibus circūferentibus cui⁹ mōi sunt cortices pelles z similia. Et dicit̄ pericarpium a peri. i. circa z carpio carps̄ q̄st circūcarpiens. Ex quo patz qz fm̄ aresotiles p̄panis nō est nisi quedā maturatio q̄ principalit̄ inuenit̄ in fructibus. Et ex p̄nti in alijs. qm̄ medici dicētes Urinam sanicem. in apostemariis om̄es sup̄fluas digestiōes habere maturitatē qm̄ p̄parantur p̄ actionē nature. Deinde est notandū fm̄ aresotilē qz p̄panis hz sinez in fructibus oliuaz cū tñ ex semine huius fructus possit oleum generari. Et est idem iudicium de om̄ibus alijs fructibus. Ex qua diffinitioe patz qd̄ sit homores. qm̄ p̄trario:ū diuerse sunt diffinitiones. Est em̄ homores in digestiōe alimenti in pericarpio p̄pter defectū sive indulgentiā caliditatis p̄prie. Et nō est nisi quedā maturatio imp̄fecta q̄ p̄prie z principaliter reperitur in fructibus z ex p̄nti in alijs. Deinde fm̄ aresotilē Ep̄sefis ē digestio fm̄ totū a calido humido circumst̄ate vlt̄ circumfuso. Et digestio huiusmōi digestiōis hñt elixari sive in aqua decoqui z in p̄guedine ducunt̄ fr̄ixari. Et est differentia inter elixata z fr̄ixata. qm̄ fm̄ aresotilem Elixata hñt p̄tes exteriores humidiores p̄tibus interioribus. Cui⁹ cau

sa est qm̄ in elixatis aperiunt pora calido humidi circumfusi et educit
humiditas interior: ad pres ppter qd̄ oportet pres exteriores humefie
ri pres v̄o interiores desiccari Sed in fritis vel frixatis q̄uis aperiunt
pora tñ obstruuntur et claudunt pinguedine circūdata vt melius p̄t di
ci q̄ infrixatis abducunt que dā partes exteriores et fir in eis quedā cō
strictio ratiōe cuius oportet poros exteriores claudi siue constringi vt
hūiditas interior: educi nō possit exterius ex quo patz q̄ oportet pres
interiores esse humidiores pres v̄o exteriores desiccari. Tūc potest ali
quis dubitare cū prius d̄: q̄ digestio fit a calore pprio modo d̄: q̄ ep
sesis fit digestio a calore alieno videlicet a calore humidi et circūfusi. Di
co q̄ digestio pprie dicta naturalis est a calore pprio et talis digestio ē
in animalib⁹ et plantis et de illa loquit Aristoteles qm̄ diffinit digestio
nem. S; alie digestiōes sunt in pprie et artificiales Et talis est epsepsis
de qua loquit et fit a calido alieno. Ex iam dicit apparet qd̄ fit mobosis
q̄ contrariā epsepsi q̄ contrariōz p̄trarie sunt diffinitōes. Est em̄ mo
bosis indigestio ppter indigentia vel defectum caliditatis aliene in circū
fuso humido et talis indigestio est in reb⁹ impfecte elixatis. Ex illis pa
ret q̄ illa que hñt siccitatē purā nō paciunt epsepsim nec mobosim. Lui⁹
est terra pura nec illa que hñt humidū purū vt aqua. S; mixta ex humi
do et sicco paciunt dictas passiones sicut carnes pisces et similia. quoz cir
cumstātie sunt a calido circumfuso passibiles et humidū superfluum eo
rum potest aduri et consumi. Inde nota obrisis est digestio facta a calido
sicco et alieno siue extrinseco: Et talis digestio est in reb⁹ assatis que dis
ferunt a rebus elixatis. Cuius causa est qm̄ in elixatis aperiunt pora et
educitur humor ab interioribus ad exteriora. Deinde consumit p̄ vltre
riores decoctiones que admodū videtur in mēbrana vel papiro quan
do p̄buritur ad ignem. Sed assanda qm̄ applicantur igni tunc pora con
stringuntur ppter quam constrictiōe pora clauduntur et humor exteri⁹
nō p̄t educi nec consumi. ratiōe cuius oportet huiusmōdi assata hūidiora
esse elixat. Et hec est causa q̄re plus p̄ferunt carnes elixate q̄ assate
Et hoc specialiter infirmis qm̄ humiditates dicte maxime febricitantis
bus (vt dicit ipocras) nocēt Ex quo patz qd̄ fit starepsis q̄ est cōtraria ob
risi. Est em̄ starepsis indigestio ppter indigentia siue defectum caliditatis
aliene in agente sicco et illā indigestiōe paciunt carnes et pisces imper
fecte assati. qm̄ humiditas superflua ab igne non sufficienter exalatur
siue educitur vñ q̄uis ita fuerit q̄ assata fuerunt humida Attamen hu
miditas superflua non potest consumi a calido extrinseco vt nō essent
vtilia corpora humano sed nocua Deinde est sciendū secundum aresto
tilem q̄ epsepsis et obresis de quibus iam dictum est sunt digestiones ar
tificiales p̄terer quas sunt alie species digestiōis eis similes q̄ fiunt a
natura in corporibus animalium et plantaz quia sicut epsepsis fit a cali
do et humido extrinseco Sic digestio animalis non caret humido extrin

feco z simile iudiciū est de obresi. Sed illis digestionib⁹ naturalis dige-
stionis nō sunt noia imposta eo q^o nris sensibus nō sunt manifesta. No-
tandū vltra fm aresto. q^o vermes qui generant in carnib⁹ et corporib⁹
aialium nō generant in loco digestiōis vt in stomacho vl⁹ epate. S; in
locz inferiorib⁹. i. intestinis ex putrefactiōe supfluitatis ad illa descendē-
tis. Dubitat quō g^o emittant h⁹ mōi vermes p vomitū cuz nihil exeat p
vomitum nisi qd est in stomacho vt vult galien⁹. Dicendū q^o huiusmōi
vermes quib⁹ nō generant in stomacho sed in inferiorib⁹ prib⁹ rñ vmes
causa suscipiēdi nutrimentū ascendūt ad locū stomachi z ad alia loca nu-
trimenti. Lur⁹ causa est qm q sunt in intestinis sunt multū salsa terrestria
et amara. ex eoz trestreitare z putrefactiōe ppt⁹ qd nō puenit esui hu-
iusmodi vmiuz. S; illa q sunt in locz superioribus sunt dulcia z eoz esui
cōueniunt g^o zc qz natura digerēs nutrimentū siue alimentū qd ē dulce
et purū eleuat et ad altū grossum qd est durū impurū ad inferiora mit-
tit vt dictū est in capitulo de falsedine maris et sic non est mirandum si
huiusmodi animalia p vomitum educuntur.

De mollificatiōe z induratiōe videndū

Et de passionib⁹ que accidūt humiditati z siccitati. Lur⁹ mōi sunt indu-
ratio mollificatio coagulatio. Primo g^o scienduz q^o duplex est hūiditas
vna que d^r simplex ab aliq hūiditate extrinseca inducra cuiusmōi ē hūi-
ditas spōgie vl⁹ lane cū fuerit liqfacta. Alia vō est naturalis sicut ē in las-
cre vl⁹ in alijs liquorib⁹ h⁹ mōi hūiditas est causa molliciei. Et opposito
mō siccitas causa duricie. Causat em duricies ex habūdantia siccitatis
Mollicies vō ex habūdantia hūiditatz. Et diffinit arest. molle ē illd qd
de facili cedit tangēti. Illd vt tra pix z alia. S; durū ē illd qd nō de faci-
li cedit tangēti vt ferrū z silia. De ist est de coagulatiōe dicendū. Est em
coagulatio qdaz tñspositio hūidi cū sicco z ill⁹ causa efficiēs est duplex
scz calidū z frigidū. Calidum vō fm aresto. indurat educēdo hūiditatez
superfluam. Frigidū vō coagulat educēdo caliditate et nō solū calidi-
tatem s; etiā humiditātē. Illa vō sunt coagulabilia a calido q sunt mul-
tum terrestria sicut lutum z similia. Illa vero sunt coagulabilia a frigi-
do que habent multum de aquositate. Ex qua coagulatione fit glacies
et cristallus z gummi. Ex qua coagulatione generantur omnia genera
merallorum. z quedam sunt que ab vtroq; coagulantur scilicet a calido
et frigido vt sanguis z similia. Deinde fm arestorilē est Sciendū q^o de
numero coagulatorum quedam sunt susibilia et quedam liquefacibilia
vt glacies plumbum que a calido liquefiunt. Quedam autem sunt
indissolubilia. siue non liquefacibilia vt cristallum z similia que si lique-
fiunt hoc non est sine magna difficultate et sue agente vehementis vir-
tutz vt dicit arestoriles q^o ferrū dissoluit ex vehementi calore z talē dis-
solutionē faciūt artifices g^o de ferro faciūt calibez qz cum ferrū fuerit li-

que factum segregant purz ab impuro z illud qd est purz calibs nominat.
 Ex quo sequit qz calibs nihil aliud est qz ferru mundatu ab omi scoria.
 Sequit etiã qz p quanto ferz est purius tanto est preciosius in suo ge-
 nere. Sz tunc pot queri qre aliq coagulario cito dissoluif z aliqua non.
 Dico fm arestorile qz in omibus coagularis plus de humiditate pducit-
 tur. In quibusdã vero min°. Illa ho in qbus humiditas educif fm mas-
 gis nõ cito dissoluunt. Sz a calido dissoluunt molliter. Sicut ferru z p
 similia. Illa ho in qbus humidu educif fm minus cito dissoluuntur vt
 glacies z psimilia. ¶ Deñ notandũ qz illa q coagulant a frigido dissol-
 uuntur a calido vt metalla. Et illa que coagulant a calido dissolunt a
 frigido. Et vtr que ab vno quoqz contrariõz dissoluunt ab alio coagulan-
 tur. Ex istis patz qz que nõ habet humiditatẽ a quosam nõ coagulant a
 calido sz a frigido ppter qd oleum nõ coagulat qz eius humiditas est
 aerea et nõ aquosa. Propterea dicit arestoriles oleũ supnatate qm aer
 p naturam stat supra aquã. Cũ dicit arestoriles qz oleum tñ ingrossat
 per aliqz assumptionẽ humiditatz aeris. Et hoc prz in tribus frigidis p-
 pter eius ingrossationẽ potest vix emitti p orificia vasorũ. Et ppter eã
 dem causam dicit arestoriles qz oleum non parit efesim nec obresim.
 Idẽ est iudiciũ in alijs rebus ab oleo vt patet in sequentibus.

De passibilibus z impassibilibz nũc tra-

ctandum qz sic ab arestorile nominãt. Nam quedã sunt coagulabilia qz
 dam mollificabilia vt mollificabilia z qdam nõ. Quedã flexibilia que-
 dam nõ zc. Istõz breuiter assignande sunt cause. Est g in primis. Scien-
 dum qz q sunt coagulabilia hnt humiditatẽ aqueã sicut lac et alij liquo-
 res. Et quedã sunt nõ coagulabilia. s. que multũ hnt de humiditate aeris
 sicut pix. oleum que oia viscosa vident. Dinde notandũ qz omis viscosi-
 tas ex humiditate aeris resultat. similiter que sunt excellentẽ calida non
 coagulant sicut mel z similia ingrossant tñ nõ supradicto. Deñ notan-
 dum qz illa q coagulant p educationẽ humiditatis quedã eoz sunt liq-
 factibilia sicut nitru qz est qdam genus salis. Lius causa est qz hz po-
 rositates p quas dat ingressum humido ppter qz ab ipso dissoluif. Sz
 quedã taliũ nõ sunt liquefactibilia vt lateres fortiter coagulari qui nõ
 dant ingressum humido ppter angustia poroz que quidez angustia ex
 vebemẽti causat cõpactioe. Et nõ notandũ qz quedã coagulate fiunt a ca-
 lido z sicco sicut plumbum. Et quedam a calido z humido sicut glacies.
 Lius causa est qz in ipsa glacie relinquit humiditas z calor potentio-
 nalis qz p actionẽ calidi ad actũ reducif z sit in eis liquefactio. Sz que-
 dam taliũ liquefactoz coagularoz nõ sunt liquefactibilia quia manet
 tam color potentionalis qz actualis z sic indissolubilia pmanet. Et idẽ
 est iudiciũ de consimilibz. ¶ Item notandũ qz quedã coagulata dicun-
 tur mollificabilia sicut cornu. Lius causa est qm in ipsis relinquit bu-

midi p magna pte ex qua resultat mollscies. Quedā vō non sunt moll-
 factibilia sic lapides z psimilia z hoc ppter causas p̄rarias nō em̄ in eis
 relinquit humiditas ad mollicie sufficiens. Jñ est notandū q̄ quedam
 dicunt intingibilia vt spongia z similia qm̄ ppter porositatem aquam
 super inductā absorbēt. Quedā vō nō intingibilia sicut ferrū z psimilia
 et hoc ppter causas p̄rariam vt nitrū z alia genera salis. Quis huius
 mōi hñt porositatem. Nō tñ dicunt intingibilia qz cauent ab aqua in-
 gredire p̄terea non intingibilia vocant. Notandū etiā q̄ quedam
 sunt flexibilia sicut illa q̄ possunt incuruari z huiusmōi sunt calami virge
 et similia. Lvi^o causa est hūiditas fuscōsa siue aerea. Alia in flexibilia sic
 glacies z similia ppter causas p̄rariam Glacies em̄ quibz multum de
 hūiditate. Illa tñ nō est aerea sed aquosa. Iterum notandū quedā sunt
 pmixtabilia sicut lateres glacies z alia ex compressionib^o mutantib^o par-
 tes resoluunt. Cuius causa est multiplicatio poroz in eis existentes z p̄-
 pinquitas eoz. Nō em̄ est amplitudo siue magnitudo. Alia vō sunt nō
 pmixtabilia vt ligna z psimilia ppter causas p̄rariam hñt em̄ ligna am-
 plitudinem poroz nō tñ multoz vel multitudinez eoz sicut lapides vel
 glacies. Deinde notandū q̄ quedā dicunt impressibilia sicut illa que re-
 cipiunt reales silitudines p̄ impressiōes factas. Cuiusmōi sunt cera z si-
 milia. Cuius causa est ex mollicie. Sz que sit causa mollicie dictū est p̄-
 us. Alia vero sunt nō impressibilia eo q̄ similitudinē naturalē nō retinēt
 post sepatiōem imp̄mentis vt pars de impressiōe sigilli facta in aqua
 euanescit em̄ figura sigilli in mediate post sepatiōem Ulterius notandū
 Aliqua dicim^o formabilia sic cera et similia eo qd̄ diuersis figuris sine
 difficultate possunt formari. Huiusmōi causa est eoz mollicies alia ve-
 ro non sicut lateres z hoc ppter causam contrariā. Jñ notandū q̄ que-
 dam dicunt captibilia sicut lana spōgia eo q̄ cadūt in psundū si parum
 constringunt huiusmodi passiōis causa ē raritas cum mollicie. Alia ve-
 ro non sunt captibilia vt ligna lateres et filia qz in eis nō ueniunt vel
 cōcurrunt dicte cause Sciendū etiā q̄ quedā sunt trahibilia vt illa que
 p̄ tactū extendūtur fm̄ longū z fm̄ aliā dimēsiōem sic conua neruos et
 similia huiusmōi passiōis causa est habūdantia humiditatz viscosē. Alia
 vero nō sunt trahibilia vt lapis et psimilia. Est tñ sciendū fm̄ aristō. q̄
 eadem possunt ēē trahibilia z captibilia vt lana z psimilia qm̄ in eis cō-
 ueniunt passiōes vtriusq̄ cause. Notandū q̄ quedā sunt ducibilia vt
 illa que p̄ actionē calidi possunt duci de figura in figurā sicut ferrū es z
 similia qz per calefactionē vehementē mollificātur. Causa mollificatio-
 nis p̄i^o ē dicta. Alia vero nō sunt ducibilia z hoc ppter p̄rariam caus-
 sam. Inde est notandū q̄ qdam sunt scissibilia sicut illa quez est diuisio
 p̄ rem diuidētē. Cuiusmōi diuisionē videm^o in gbusdaz cue t̄ iuidunt
 lōgitudinaliter. Videt q̄ p̄ius diuidit de ligno q̄ p̄rensar securi di-
 uidēs. huiusmōi causa est debilitas p̄tinuariōis lōgitudinis. Alia vero

sunt nō scissibilia sicut case⁹ plumbū. qz diuisio nō pcedit rez diuidentē
 Sz tñ in eis diuidit que ad modū est ille gladi⁹ vel cultell⁹ q est existens
 in illis z ptransicio. Et hoc ppter causas parras. Deinde norandū fm
 aristotilem q qdam sunt truncabilia quozū diuisio nō pcedit rez diui-
 dentē huiusmodi diuisionē videmus in ligno qñ diuidit tñ fuer saliter z
 hui⁹ causa est pnuatio fortis pris cū parte nō fm viam diuisionis et sic
 patz qz eadē res dicit scissibilis longitudinalit et de truncabilis trāfuer
 saliter. Et huiusmodi causa est fortis pnuatio transuersalis q dicit fortior
 q longitudinalis. Alia vō nō sunt truncabilia sicut illa de quib⁹ exempli
 ficatum est prius eo q non hñt fortē pnuationē ppter defectū bu-
 moris viscosi p quē fit pnuatio parris cū pre. Deñ norandū q quedā
 sunt cōmiscibilia sicut illa q ex forti pmissione in magna frustra diuidun-
 tur vt calix z filia Alia aut sunt non cōmiscibilia in quib⁹ nō pcurrunt
 cause supdicte. ¶ Itē Sciendū q que dā dicunt vstibilia sicut ligna z
 similia. Lur⁹ causa ē porositas ratiōe cuius intrat natura aerea cui⁹ fit
 facil⁹ tñsmutatio ad formā ignis qñ in illis in quib⁹ est pueniētia vt int⁹
 aerem z ignē ē facilis tñsmutatio vt dicit scō de gñatide. Un̄ heben⁹ ca-
 rer vtraqz causa qñ nō hz porositatē nec multum de natura aeris ppter
 qd inuicis inuenit. Et dicit aristoteles q heben⁹ non supnatat sic alia
 ligna eo q nō habet de natura aerea que dicitur causa supnatationis.
 Alia vero sunt inustibilia sicut lapis z similia.

De exalabilibus vt oleū pirtibus z simi-

libus. dicunt exalabilia qz in naturam fumoꝝ rrsoluuntur. Videm⁹ em̄
 q tbus p actionē calidi resoluit in fumū. Videm⁹ e puerſo q oleū in lā
 pade p actionē calidi resoluit siue psumitur eo q in fumū resoluit. Sz
 illa resolutio sensib⁹ nris est occulta. Causa aut huius exalationis dicit
 eadē habūdantia nature aeree in huiusmodi corpōibus existēis Alia
 vero nō sunt exalabilia vt lapides ferrū et filia ppter causas contrariā
 ¶ Ulterius norandū q de numero vstibilium quedā dicunt carbonabis
 lia z sunt illa post quoz pburstionē remanēt carbones. Huiusmodi causa
 est quia quib⁹ huiusmodi vstibilia hñt multum de natura aerea tñ etiaz
 multum hñt de terrestreitate vñ ratiōe nature aeree inflammant sed
 ratiōe terrestreitate carbones relinquuntur. Alia vero dicuntur nō
 carbonalia. s. que paruz hñt de terrestreitate. Sed multum de natura
 aerea ppter qd inflammāt. s. in carbones nō resolunt. Liusmodi sunt
 oleum stupa z huiusmodi pburentia. Et cum hoc terminat cōpilatio qñ
 rī libri metheozozum z p psequens rocius ppositi et a principio habē-
 tur libri metheozozū aristotelis clausularim passus textuales principa-
 les decalantes hoc op⁹ lima correctionis z non inuidie si quid sit male
 tractatū a speculantib⁹ corrigat. sit laus deo.

Finis.

C Inuentarium huius opusculi

A eris diuisio triplex.	fol' 1	F ulmen cur gladiū consumat vagt,	
A que stagnales cur non sint false.		na integra.	folio 13
	folio 7	F ulmen cur aliquando homini nocet.	folio eodē
A rchetus mons quorū fluminum origo.	folio 6	F ulmē qre arborib ⁹ nocer.	fol' 13
A uz igni nō pōt psumere.	fol' 17	F lammea res vnde.	folio 2
C aligo.	folio 6	F lexibilia que.	folio 20
C alibs vnde.	folio 19	F luuioꝝ pperuitas quare.	fol' 6
C apribilia que.	folio 20	F luuioꝝ transmutatio.	folio 6
C aucasi monti altitudo.	fol' 6	F ossibulum generatio.	fol' 17
C oagulario quid.	folio 19	G alaxia vnde.	folio 4
C oloris sanguinei gñatio.	fol' 2	G rando quō fiat.	folio 5
C ometa quid z quomō vel vbi gerneretur.	folio 3	H alo qd sit z vnde.	folio 14
C omeres qd representent.	fol' 3	H alo qd signet.	folio eodem
C omiscibilia quid.	folio 20	H ebenus arbor inurilis.	fol' 20
C omnubilia quid.	folio 20	H iat ⁹ quō fiunt.	folio 2
C orpoꝝ fossibiliū gñatio.	fol' 16	H omores quid.	folio 18
C alū vnde.	folio 2	H umidi diffinitio.	folio 17
D igestionis diffinitio.	fol' 18	H umiditas duplex.	fol' 19
D igestiōis tres spēs.	fol' eodē	I mpresibilia que.	fol' 20
D ucibilia que.	folio 10	I ndigestio quid.	folio 18
D uricies vnde.	folio 19	I ndigestiōis tres spēs.	fol' eodē
D urum quid.	folio eodē	I ris siue arc ⁹ celestis vnde.	fol' 14
E ges quid z vnde.	folio 2	I n iride colorū diuersitas.	fol' 15
E lementoꝝ qualitates.	fol' 17	I rides due possūt sil' appere.	fo 15
E lementa oīa putrescūt.	fol' 17	I rides plus quaz tres simul apparere nō possunt.	folio 15
E lixata z frizata differūt.	fol' 18	I ris cur circularit' apper.	fol' 15
E lixate carnes potiores frizatis.	folio eodem	I ris quo tempe z qb ⁹ boꝝ appare repotest.	folio 16
E psesis quid.	folio eodem	I ridis similitudo.	folio 16
E rblici montes quot flumina producunt.	folio 6	I ris ante diluuiū nō fuit.	fol' 16
E rbnephie vnde.	folio 13	L una cur nō mouet alias aquas.	folio 7
E xalabilia que.	folio 20	M are magnū nō fluit.	fol' 7
F antastie nocturne triplices.	folio 2	M aris generatio.	fol' 7
F onciū z fluuioꝝ falsedo.	fol' 8	M aris falsedo.	folio 8
F onciū z fluuioꝝ origo.	fol' 6	M aris fluxus z refluxus.	fol' 7
F ormabilia que.	folio 20	M aris motus duplex.	folio 7
F ulgur z coruscatio vsq.	fol' 12	M aria z stitina quō variāf.	fol' 9
F ulmina quō gñantur.	fol' 13	M achosis quid.	folio 18
		M olle quid.	fol' 19

Mollities vnde.	folio	19	¶ Terremorus vnde.	fol'	10
Meralli generatio.	folio	17	De terremoru similitudo.	fol'	10
¶ Nitrum quid.	folio	20	Terremorus signa.	folio	11
Nix quō generaf.	folio	5	Sub t̄ra cur mouētur spūs.	fol'	11
In nube cur colores appēt.	fo.	16	Tiphones vnde.	folio	13
Numerus elementoz.	folio	17	Tonitru vnde.	folio	13
¶ Oleum nō coagulaf	fol'	19	Tonitru p̄us ḡnatur q̄; fulmē.	fo	12
Obriſis quid.	folio	20	Trabilia que.	folio	20
¶ Pareliū vñ z qd fec̄r.	follo	16	Truncabilia que.	folio	20
Passiōis hūiditat̄ z siccitat̄	fol'	19	¶ Vapor duplex.	folio	1
De passiōib⁹ z impassiōib⁹.	eodez		Ex vapore calido z sicco q̄.	fol'	1
Pegonia stella gd.	folio	3	Ex vapore calido z hūido q̄.	fo	2
Pelades siue p̄secades gd.	fol'	4	Vent⁹ qd z vñ generet.	folio	9
Pegansis quid.	folio	18	Ventus aliqs cur frigidus siue cali-		
Pirem⁹ mōs q̄r fluuioz origo.	fo	6	cus.	fol'	9
Purpureus color irid̄.	fol'	15	Ventus australis quomodo venit		
Putrefaciōis diffinitio.	fol'	17	a loco calido.	folio	eodez
Pluvia quō fit.	folio	4	Vet⁹ qs ē destructiu⁹ pluuiē.	fo	10
Pluie australes cerer̄ z falſiores	8		Ventus nō stat infumitatis mō-		
Pluie aut̄nales falſiores.	fol'	8	cium.	folio	10
Pruiua quō generaf	folio	5	Venti q̄re de nocte sedāt.	fol'	9
Pronas mōs q̄r flūmia p̄ducit	6		Venti cur circularit̄ mouētur.	fo	9
Pericarpium.	folio	18	Venti cur pausant.	folio	10
¶ Regio sup̄ma que.	fol'	1	Venti quatuor cardinales.	fol'	10
Regio infima que.	folio	1	Venti p̄trarij cur nō siml' flāt.	fo	10
Regio media q̄ z q̄re frigida.	fol'	1	Ventū destruit sol.	fol'	eodē
Ros quō generatur	folio	4	Vetustoz etoz de tonitru.	fo	12
¶ Sara siue sagitte tonitruozū vñ			De vermib⁹ ḡnatis in aluo.	fol'	19
de proſiliunt.	folio	14	Virge vnde.	fol'	10
Sicci diffinitio.	folio	13	Vit⁹ cur anticipat auditū.	fo	12
Sidera cadētia quō fiūt.	fol'	2	Vozago quō fiat.	folio	5
Scissibilia que.	folio	20	Vstibilia que.	folio	20
Stratēsis quid.	folio	1	Ypercuma quid.	folio	2

Petri de Eliaco ep̄i Cameracēsis tractat⁹. sup lib⁹ os Verbeozoz
 finit i n̄p̄s Lus Tracouie arte z imp̄sis spectabil' viri dñi Joānis
 Haller ciuis cracouien' Anno dñi. 1. 5. 15. p̄ dñicaz letare

